

JACOBI PRIMEROSII

Doctoris Medici

DE VULGI

ERRORIBUS

IN MEDICINA

LIBRI IV.

*Ab Auctore recensiti & plus quam tota
parte aucti.*

ROTTERODAMI,

Ex Officinâ ARNOLDI LEERS

M. DC. LVIII.

mentum, variisque constat simplicibus quæ calori puerorum vim inferre possunt. Bezaar autem non calet, sed tantum roborat, qualitate occulta, non autem manifesta.

CAPUT XXXVIII.

De Cornu Unicornis.

Vix dici potest cuinam majores vires aut lapidi Bezoar, aut Cornu Monocerotis vulgus attribuat, maxima enim omnium Alexipharmaca hæc esse censentur, quamvis cornu hoc lapide bezoardico minus vulgare sit. Plurimi tamen satis magna illius frustra se habere jactant. Sed dubitatur à multis non sine magna ratione, an ejusmodi cornu reperitur. Esse quidem varia animalium genera, quæ unicum tantum in capite cornu gerunt, tum veterum, tum recentiorum scripta restantur. Quatuor autem ex *Aristotele*, *Æliano*, & *Plinio* recensentur; Ab *Aristotele* quidem tantum oryx, & asinus Indicus, sed ibi aliis additur rhinoceros, & qui proprio nomine dicitur monoceros, de quo hic potissimum agimus. Sed quid propriè sit hic monoceros nondum satis liquet, cum hactenus navigationibus Indicis nondum potuerit certò explorari. Et qui ejusmodi animal è vidisse referunt, tam parum consentiunt in illius descriptione, ut fabulæ fermè videantur

tur quæcunque illi referunt. *Plinius* & *Solinus* qui nunquam viderunt ejusmodi animal, ita tamen describunt, haud dubiè ex aliorum sententia. Describit *Plinius*, *asperissimam feram monocerotem*, reliquo corpore equo similem, capite cervo, pedibus elephanto, cauda apro, mugitu gravi, uno cornu nigro, media fronte, cubitorum duum eminente, hanc feram vivam negant capi. *Solinus* autem c. 60. sic describit. *Sed atrocissimum est monstrum monoceros mugitu horrendo, equino corpore, elephantinis pedibus, cauda fusilla, capite cervino, cornu è media ejus fronte protenditur, splendore mirifico ad longitudinem pedum quatuor, ita acutum, ut quisquid impetaret, facile ictu ejus perforetur. Vivus non venit in hominum potestatem, & interiri quidem potest, capi non potest.* Sed *Ludovicus Vartomannus*, scriptor ingenuus, duos in peregrinatione suâ se vidisse refert, sicut recenset *Scaliger exercit. 205.* Unicornibus, inquit, equi magnitudo, crura, pedes, caput cervi, pili color balius, equi juba rarior, brevior, coxæ villosæ, cornu unum integrum Niceæ videmus, alia alibi, subfulvum unum, unum subluteum accedens maximè ad buxum, unum suppuniceum, habemus etiam frustum candidum. Et hic à *Pliniana* descriptione discrepat, nam mitem, minimeque ferocem esse ait, pedes & crura cervi ipi attribuit.

ruit. Plinius autem pedes elephanti, & in
 leſcriptionibus ſuis alii alia addunt. Fatetur
 amen *Amatus Luſitanus Enarra. 52. Inli-*
rum ſecundum Dioſcoridis, Medicos Luſi-
 anos, & alios qui interiora Indiæ penetra-
 unt, de ejuſmodi animali nihil referre, niſi
 quod in maximo pretio ſit apud Indos ad-
 verſus venena, & febres peſtilentes. Monet
 autem *Idem Amatus* verum cornu eſſe co-
 oris ſubnigri, aut ſaltem ſubcineritii. Item
 nimis vetus eſſe invalidum, ſicut & in aliis
 medicamentis contingit; Item plura eſſe
 adulterata ex calce, & aliis rebus ad formam
 cornu efficta, alios verò balænx os pro eo
 vendere, audivi etiam & equi marini, & Ele-
 phantium dentes pro eo fuiſſe ſuppoſitos.
 Hæc quidem videntur in dubium revocare
 juſmodi cornua. Sed dicit quiſpiam, ſacram
 ſcripturam variis in locis meminiffe iſtius
 animalis tanquam ferociſſimi. Sed forſan ig-
 notum eſt propriè nomen illud quod inter-
 pretes unicornu tranſtulerunt: nam, ut ad-
 vertit Morinus Bleſenſis, oratorii Presbyter
 doctiſſimus, fatentur Judæi ſe ignorare no-
 mina plurimarum avium, quarum meminit
 Moſes in Levitico, quid ni pariter fieri po-
 teſt ut nomen iſtud ignotum ſit, quod tamen
 unicornu Interpres tranſtulit, & forſan aut
 Aſinum Indicum, aut Rhinocerata, aut in
 genere quamlibet unicornem feram ſignifi-
 cat.

cat. Rhinocerotem quidem non fuisse verisimile est, est enim fera hæc bicornis potius quam unicornis, fera minimè agilis, sed pigra, cujus cornu etiam brevissimum est, cum tamen quæ circumferuntur Monocerotis cornua, ut plurimum sint valdè longa; atque ab eo animali extracta, quod agile admodum scriptura prædicat, unde Cardanum reprehendit Scaliger, qui monocerota sub Rhinocerotis nomine descriperat, cujus picturam se vidisse refert idem Scaliger; illius scilicet *cujus cadaver ejectum est in Tyrhenum litus, capite suo albo, tergorescutulato, cornu gemino, altero pusillo in fronte, altera in nare robustissimo, quo audacissimè pugnat & vincit Elephantum.* Videturque esse hæc eadem fera cujus meminit Amatus Lusitanus, quam Emmanuel Rex Lusitaniæ Romanam mittebat, sed naufragio prope Massiliam amissa nâvis, in mari fera periit, cujus corium ad Franciscum Regem Galliarum, accolæ attulere. Sed an sub nomine Monocerotis Asinus Indicus intelligi debeat, forsan foret dubium, nisi utrumque distinxisset Ælianus. Propterea non assero monocerotem animal esse fictitium, sed valde rarum est, nondumque certò cognitum. Sed præterea etiam Cæsar libro 6. de bello Gallico, meminit Bovis unicornis, suntque etiam tales apud Indos ut volunt Historiographi.

Nec

Nec tantum terra, sed etiam aqua sua habet monstra unicornia, quæ forsitan amphibia sunt, ut refert Garcias ab Horto, de quodam monstro amphibio circa Promontorium bonæ spei, quod unicum cornu in fronte habet, quo adversus Elephantem ferociter pugnat, sed etiam ex Borealibus regionibus, ut ex Islandia & Groenlandia afferuntur cornua, quæ unicornium marinorum esse dicuntur. Fuerunt ante annos non ita multos in hanc urbem Hullam, in qua hæc describo, allata ex Groenlandia animalium marinorum unicornium capita duo in littore reperta, cum cornibus in fronte maximis, quorum particulas quasdam vidi. Ex quibus patet plurima esse animalia tam terrestria quam aquatica unicornia. Sed præterea meminit recentior quidam Scriptor, Daniel Sennertus libro 5. suæ naturalis Philosophiæ, cornu cujusdam fossilis, quod in Thuringia, Bohemia aliisque Germaniæ locis invenitur, quod etiam pro monocerotis cornu habetur, cui etiam vim tribuit adversus Epilepsiam; & morbos malignos, & à genuino distinguere docet, quod verum sit admodum durum, at fossile durum non est, sed facile frangitur, teritur, & linguæ admodum adhærescit, instar terræ sigillatæ, aut alicujus margæ. Eiusdem quoque meminerunt Gesnerus, Fallopius, Agricola, aliique rerum mineralium scriptores.

res. Cum igitur varia sint Unicornium genera, vires tamen adversus venena omnibus non competunt. Ctesias Asinos inquit silvestres habet India equis pares, quosdam & majores, quibus caput purpureum, oculi cerei, reliquum corpus est album; Cornu illis in fronte cubitalis magnitudinis, cujus inferior versus frontem pars duarum palmarum spatio sit candidissima, at superior quæ in acutum tendit, punicea sit, summum ruborem adjunctum habens, pars autem mediæ sit nigra. Ex his pocula conficiuntur è quibus qui bibunt, nec spasmo, nec sacro morbo corripuntur: Sed nec venena ullam in eos vim habent, si modo vel antequam illa hauriunt, vel postquam hauserint aquam, aut vinum, aut aliud quippiam ex illis poculis bibant. Et Ælianus qui describit monocerota, vim tamen alexiteriam nullam illi attribuit, sed tantum Asino Indico, scribit enim potentiores apud Indos ex cornibus his bibere solere, atque ex hoc cornu bibentem ab insanabilibus morbis tutum fieri, neque convulsionibus corripitur; neque sacro morbo, neque venenis ullis ferunt. Quin etiam si quid pestilens biberit, tum id vomere, tum ad sanitatem redire. Idemque scribit Philostratus in vita Apollonii Thyanei, lib. 3. Sed Cornu asini Indici rarissimum est, superius inquit Ælianus, est puniceum, inferius al-

bum,

bum, medium verò nigrum, at cornu monocerotis ex eodem Æliano est nigrum. Ambrosius Paræus aliique præstantissimi Medici nullum istius Cornu effectum invenere, minusque probat consuetudinem illam imponendi regix pateræ frustulum cornu Monocerotis, quam audio sustulisse illum qui primarius Regis Galliarum Medicus erat cum hæc scriberem. Sed & pariter Cornu equi Indici vim adversus venena tribuit Ælianus, idemque refert de cornu Rhinocerotis Garcias ab Horto, estque breve, validissimum, nigrum, ab aliis dicitur intus obscure flavescere, & lingua madefactum exhibere odorem exustæ cujusdam materiæ. Refert quoque Garcias de monstro suo Amphibio equi formam referente juxta promontorium bonæ spei, cujus cornu adversus venena laudari, facto in duobus canibus experimento, quorum alter cui dupla quantitate propinatum erat venenum, sumpto hujus cornu pulvere convaluit. Alius verò cui non datus fuit, statim mortuus est, etsi minori quantitate venenum ipsi fuisset exhibitum. Sic pariter quæ ex Borealibus regionibus afferuntur cornua, & quæ fossilia sunt, non exiguam adversus venena vim habere dicuntur, quamvis etiam id quidam negent, suntque ut plurimum hæc cornua quæ plurimi pro Monocerotis cornu ostendunt, quamvis color non

respondeat, qui in vero Monocerote niger est. Sed fossilia omnes qui de iis scripserunt, Præferunt, ut Gesnerus, Cæsalpinus, aliique, vim enim habent alexipharmacam, & sudores potenter movent, instar terræ Lemniæ. Igitur ut caput istud concludam, cum ejusmodi medicamentorum vires sola experientia cognoscantur, facilè erit cuilibet qui ejusmodi cornuum frustula aut habet, aut experiri cupit, vel catulo, vel pullo venenum exhibere, qui si hujus pulveris assumptione liberetur, optimum hoc medicamentum servabit. Quamvis enim ignorentur animalia ex quibus eruuntur, non deneganda tamen est virtus horum cornuum, cum omnium exotericorum origo nondum plenè innotuerit. Si cornu cervi probamus, cur facultas eadem reliquis cornibus adimetur, imò volunt quidam omnibus cornibus, etiam Boum, vim adesse quandam salutarem, ideo ex cornibus bibebant veteres, unde deductum nomen *κραιότες*, *κραιότες*. Cum igitur quæ circumferuntur cornua, varia sint colore, magnitudine, & figura, à diversis prodire animalibus verisimile est. Sive igitur cornu sit aut Asini Indici, quod Ælianus comprobabat, sive Rhinocerotis, sive animalis cujuspiam aquatici, perinde est, dummodo vires experientiæ respondeant. Non igitur morosè inquirerem, sintne Monocerotis, aut alterius

terius animalis cornua, dummodo bona sint, & efficacia: imò quoque parum refert sitne animal bicornè, vel unicornè. Certissimum tamen est, ut supra diximus & elephantorum dentes, & ossa balænarum, & equi marini dentes, & adusta cõmunia cornua, & fossilia quæ diximus, atque alia factitia pro vèro Monocerotis cornu venditari sæpissimè. Vult Cardanus Elephantum ossa ita arte sequacia reddi posse, ut instar cornuū extendi queant, & sic pro unicornu exponantur. *Nec aures,* inquit Amatus Lusitanus, *præbeat is illis, qui cum cornu unicornis probare nituntur, in aquam ramentum, aut scobem infundunt, quam illicò sudare, aut in ebullitionem venire dicunt, quum illud ex quacunque ossis scobe in aqua infusa evenire percipere possitis, ut in ebore experiri poteritis.* Pariter advertendum est, non esse fidendum aliis ejusmodi experimentis, quibus utuntur quidam ad probandam bonitatem cornu Monocerotis. dicunt enim præsentè veneno aut venenato animali sudare, quasi à veneno pateretur, tum circulum jubent fieri ex ejus pulvere, in cuius medio, aut in cornu excavato araneam imponunt, quæ si transfiliat, fictum esse cornu volunt, si autem crepat, & moriatur, genuinum: quæ omnia sunt falsa. Et de his satis.

stillatæ, quibus in qualibet febre intermittente statim uti volunt, sæpe cum ægrotantium pernicie. *Primò* igitur notandum est, intermittentes febres à variis humoribus concitari, calidis, & frigidis, quibus non potest unum idemque remedium; quolibet tempore commodè administrari. *Secundò* cum unumquodque contrario suo curetur, certum est usu ejusmodi calidorum remedium inflammari, & augeri humores biliosos, sic potest febris ex intermittente fieri continua. *Tertiò* febris intermittens causa sæpissimè latet in mesenterio, pancreate, aliisque primis viis; quam saburram usu medicamentorum istorum deducere in habitum corporis est nimium periculosum, ne venarum sanguis inquinetur, maxime in biliosis febribus, quarum causa ut plurimum tenuis est, & facilè mobilis. *Quartò* Galenus vetat in quartana febre quam humor melancholicus frigidus siccusque parit, usum vehementiorum & calidiorum in principio, refertque historiam Eudemi Philosophi, qui cum intempestivè usus fuisset theriaca ad quartanam febrem, ex simplici facta est duplex, quem tamen *Galenus* eodem remedio tempestivè exhibito curavit. Conveniunt igitur ejusmodi calida tantum in febribus iis quas humores frigidi procreant, aut in tertiana *potha*, in quâ humoris pituitosi cum bilioso

magna adest codia, aut quando obstructiones sunt maximæ & contumaces, viscera valde imbecillia, & labefactata, sed non ante humoris coctionem; sic præscribit *Galennus* ad quartanam medicamentum ex succo cyrenaico, sed tantum post humoris coctionem. Sic absinthium in febre tertiana commendat, sed ante coctionem improbat. Pariter eadem ratione rejiciendæ sunt ejusmodi aquæ calidæ, sed post coctionem humoris morbifici in malo contumaci utiles esse possunt. Propterea non sunt temerè ejusmodi calida in febribus exhibenda, nam qui temere illis usus erat in febre quartana, ex simplici duplicem fecit, ut priùs diximus. Verendum pariter ne ex hujusmodi aquarum usu idem contingat. Ideo adhibeatur semper in consilium Medicus prudens, doctus & fidelis, qui tempora omnibus remediis destinet. Nec temere confidat populus suis, ut vocant, receptis: sunt enim & manus Dei, quando à perito Medico administrantur, & quasi gladius in manu furiosi, quando us utitur qui Medicinam probè non novit.

CAPUT XL.

Julepos, aliosque refrigerantes potus in febribus magna dosi esse exhibendos.

Observavi sæpe quando apozemata, Julepos, aliosve potus refrigerantes Medici febricitantibus præscribunt, solere ab adstantibus exigua tantùm dosi exhiberi, ad duo triave cochlearia. Sed hic notandum est ejusmodi remedia, quæ ad humores præparandos exhibentur non esse de natura eorum quæ in minima dosi vires possident maximas, sed contrà cum agant qualitatibus primis, & secundis, nisi in quantitate proportio adfuerit inter humorem alterandum, & medicamentum, frustra illud præscribi, siquidem si non superant humorem, ab ipso superantur, & corrumpuntur. In febre ardentissima si prædicti julepi aut denegentur, aut parcius exhibeantur, corpus à calore febrili exsiccat, & arefcit unde non parum damni ægrotantibus imminet. Talibus ergo laborantibus copiosius & sæpius præberi debent, ad calorem febrilem temperandum, naturam recreandam, eoque audacius si coctio præcessit, naturales enim vacuationes criticas per sudorem, alvum vomitumq; adjuvat, unde etiã *Galenus* in hoc casu aquam frigidam præbet usque ad satietatem, quantum

tum scilicet ægro bibere libuerit ; Avicenna verò donec æger fiat viridis, & rigeat. In principio tamen paroxysmorum in febribus intermittentibus, nihil sumendum censent post Hippocratem Medici præstantissimi, nam Hippoc. 1. acut. *Cum frigidi pedes fuerint, à sorbitione exhibenda, tum maximè à potu abstinendum, sed cum calor ad pedes descenderit, tum dare convenit, tunc enim calor qui in principio ab humore morbifico quasi suffocatus erat, habet ἐκλαμψη & in universum corpus diffunditur, frigidi- que potus occursus commodius ferre potest, imò tunc potus vacationem per sudorem in fine paroxysmi fieri solitam promovet.* Hollerius lib. 2. cap. de siti paucis verbis totum id explicat. *Non permittendum est, inquit, ut diutius sitiant, maximè in febribus, atque ubi siccitas est. Quin & in declinatione cogendi sunt ut bibant in accessio- nis principio & augmento potus prohibendus, ne veluti in fornacibus fabrorum suffusa aqua, aut alioloquo febrilis calor vehemen- tius incendatur. In vigore collutionibus utendum & gargarismis, qui ubi incisciat, & vehementer sitiunt, largiter ac conferim bibendum, quantum videlicet haurire possint, sic enim fit ut subito motu & contrarie- tate potus excitatus calor foras dissipetur.* Rectè quoque scribit Mercurialis comm. ad aphor.

aphor. 9. lib. 2. Plerique putant sat esse si
 syrupi vocati ad summum sex unciarum pon-
 dere sumantur, verum ipse & ratione & ex-
 perientia didici, prestare semper si & syrupi
 in majori mensura capiantur, pro capiti t.A-
 men. & proprietate agri, & in ipsorum usu
 dantis pergatur. Sic enim vasa humidiora
 reddita, attractioni humorum melius obse-
 quuntur. & ipsi et humores magis prepara-
 ti facilius exennt. Scio quidem Aristotelem
 1. Problem. 57. quærere, cur febricitantibus
 potio paulatim, & sæpe danda sit. Quia in-
 quit, potio exigua & sæpe data illabitur, &
 sese magis infinuat, quam larga confertim
 irruens. Verùm vult hoc loco Philosophus
 frequentiam potus magnæ illius copiæ se-
 mel datæ respondere, alias Hippocrates
 aquam parce potam bilescere scribit, & li-
 bro de locis in homine, in febribus inquit
 exhibenda calida, aqua mulsa, & acetum
 cum aqua, eaque quamplurima propinanda.
 Sed præterea julepi, de quibus agimus, non
 sunt simplex potus, sed etiam medicam vim
 habent, aperientem, roborantem, aliamve,
 pro Medici præscribentis varia intentione.
 Tantum igitur propinandum, quantum ad
 coctionem & sitim extinguendam conferre
 potest, non tamen ad morborum causas au-
 gendas, quâ in re maximè errant illi, qui vel
 parciori potu ægrotantes enecant, quod

Galenus variis in locis in *libris Epidem.* in Medicis sui temporis improbavit, aut nimia humiditate corpus gravant, humoresque accumulunt. Scribit *Galenus* 1. *acutor.* 43. si aqua ad sitim sedandam exhibeatur, tantum ejus sumendum, quantum unica inspiratione æger haurire potest, si ad extinguendum calorem, ad ægrotantis satietatem, ut etiam ait 9. *methodi* 8. idque confertim, ut plenius docet *Amatus Lusitanus*, *curat.* 11. *centur. prima.* Sic *Gal.* 10. *meth.* Juvenis irâ febricitanti, sub caniculæ fervoribus, heminas duas aquæ in prima accessione dedit.

CAPUT XLI.

Calculum Vesicæ remediis ore sumptis non posse dissolvi.

Illud etiam indicandum est illis quos gravissimus ille affectus vesicæ calculus torquet, ne quamplurimis qui multa pollicentur facile credant. Scio enim non tantum circulatores, sed etiam Medicos quosdam ad calculum vesicæ frangendum remedia non pauca præscribere. Et sanè *Monardes*, *Augenius*, aliique calculum vesicæ sanatum referunt; *Augenius* quidem remedium ex præparatis millepedibus commendat, quo se sanatum peculiari tractatu refert *Laurentbergius*. Alii tamen qui ejusdem periculum fecerunt

fecere, nihil opis perceperunt. Quercetanus quoque in Pharmacopœa sua restituta aquam describit ad calculum in vesica etiam sine dolore frangendum ; Sed polliceri solent ejusmodi chymici plura quam præstare possunt. Nam si difficile admodum renum lapis comminuitur , multò difficilius vesicæ calculus, cum remotior sit, & renali durior, tum periculum adest ne validiora ejusmodi remedia partes alias lædant per quas trans-eunt ; Quin etiamsi confringi posse lapidem remedium usu concederemus , nisi ita comminatur ut in pulverè ferme abeat, aut in ea frustula quæ commodè excerni possint, nihil aliud consequemur , nisi quod ex uno lapide plures eosque angulares remedia fecerunt , vesicæ cruciatum majorem inferentes, quique etiam forsitan paulatim additione mucosæ , materiæ augebuntur. *Galenus capite de Lapide Judaico* ridet Dioscoridem, qui ad calculum vesicæ hunc lapidem commendat. *Medicamentum*, inquit, *integrè viribus ad vesicam pervenire non potest, atque ut concedamus pervenire posse, infringitur via medicamenti tum amplitudine vesicæ, tum urinae qua natat, tum calculi duritie, tum involucre & pituita multa qua circumvolvitur.* Hippocrates ipse in juramento quamvis aliàs chirurgiam exerceret, *Non fecabo*, inquit, *calculosos, sed illius artis operaria*

variis relinquam. Non habebat enim remedium quo frangi calculus posset. Non est igitur credendum iis qui remedia ad id prescribunt. Refert Duretus in Hofferium se vidisse ejusmodi remediis exulceratam vesicam, & mortem sequutam, nequaquam detrito calculo. Quidam ut idem narrat, veritus sectionis crudelitatem, quorundam consilio bibit succum limonum per menses tres, interiit aphtis ab eo succo in ventriculo excitatis. Necessse est enim acxia medicamenta partes per quas transcutunt, vi ea qua polleant afficere, & exulcerare. Refert Santorius commentariis in artem parvam Galeni, quendam Medicum Italum, dum ad frangendum vesicæ calculum uteretur electuario de vitro, loco comminutionis calculi, lethalem induxisse dysenteriam. Narrat quoque alium quendam qui valentissimis diureticis usus erat ex consilio cujusdam circulatoris, quæ cum pituitam plurimam abstergendo vacuassent, ægerque melius habere videretur, calculus tamen factus asperior, cepit vesicam acrius pungere, & facto ulcere eoque gangrænoso, sicut secto cadavere apparuit, miserrimè periit ægrotans. Capi-vaccius quoque fatetur se nescire quænam medicamenta calculum vesicæ frangant. Et Galenus in arte parva cap. 94. textu 3. solam sectionem inter remedia calculi vesicæ recenset,

cenſet, ubi rectè advertit Argentærius, hinc reſelli eorum opinionem, qui calculum medicamenti ore aſſumptis curari poſſe credunt.

CAPUT XLII.

Lumbricos in febris non eſſe ſtatim occidendos.

Lumbricis tum pueros, tum adultos graviffimè interdum laborare contingit, & varia in corpore excitare ſymptomata, inter quæ non ſpernenda febris eſt, quæ duplicis eſt naturæ: vel enim fit ab ipſis vermibus, eſtque lenta, nec admodum valida, vel fit ab aliis cauſis, & cum vermibus conjungitur, ſoletque ſæpe eſſe maligna, quæ ab Hippocrate interdum creditur fuiſſe dicta *Ἰνφιδνός*. In curatione horum vermium ſæpe errat populus; *Primo* quod credunt quando cum febre adſunt lumbrici, febrem illam ſemper eſſe à lumbricis, cum potiùs ſæpe lumbrici à materia febrili proficiſcantur. Nam ut docet *Aëtius cap. 39. lib. 1. tetrab. 3. circa morbi principia geniti, ſubſtantiam ex ſubjecta accipiunt corruptione circa vigorem ex morbi maligna, circa declinationem ex tranſmutatione ad melius, qui & celeriter excernuntur*. In principio igitur acutorum morborum excreti morbi malignitatem indicant; lumbrici

brici enim quando febris causa sunt , nunquam ea valida & acuta est ; sed sæpissimè in febre maligna apparent , quod est notandum. Nam in priori casu curatio lumbricorum est curatio febris , in hoc verò posteriori, curata febre lumbrici à natura excerni solent eunte ad judicationem morbo , quod scribit *Hippocrates* variis in locis, ut in *Prognosticis* & *libro de crisi*. Secundo errant quod in hoc casu tantùm lumbricos considerant, statimque ad illos curationem dirigunt, morbumque à quo pendent, negligunt , aut remediis importunè adhibitis deteriorem reddunt, nam quæ lumbricos necant, febrem sæpe augment. Cum igitur lumbrici, quia toto genere sunt præter naturam , enecandi sint , & expellendi , id quibuslibet remediis fieri non debet , sed natura morbi cum illis conjuncti spectanda est , cui remedia potissimum adhibenda , eo enim curato à natura sub declinationem sponte dejiciuntur. Unde quia in febribus malignis sunt satis familiares , quæ curant febres malignas illis etiam profunt, qualia sunt cardiaca plurima , cornu cervi, unicornu, corallum, theriaca, mithridat. semen citri, &c. & fermè nulla sunt cardiaca quæ vermibus non adversentur, quamvis non semper ; unde sæpe videmus plurima ejusmodi remedia quæ adversus lumbricos utilia dicuntur , nihil tamen prodesse , quia scilicet

scilicet empiricorum more solent adhiberi, absque causarum distinctione, & animadversione reliquarum circumstantiarum quæ spectari debent. Audiamus Rondeletium egregiè hac de re differentem, cap de vermibus. *Quando autem vermes rejiciuntur in morbis acutis, ut in febribus ardentissimis, & aliis morbis senum & puerorum, non statim debemus nos ad illos totam nostram intentionem convertere, ut muliercula faciunt, & Medici mulieribus inservientes, quod facit ut agri intereant neglecto morbo, aut cum magis ad vermes curationem convertunt quam ad morbum, ut si febris continua, aut alius morbus biliosus, aut fluxus ventris aliquem occuparit, aut in morbis acutis in principio vermes rejecerit, semen contra dare solent, quod febrem magis accendit, vel coralium, & alia qua adstringunt ad vermes occidendos opportuna solent administrare, qua omnia affectibus præcipuis adversantur, ut multum amara febrî & fluxui ventris, adstringentia, & siccantia febribus. Quare oportet Medicum diligenter distinguere num febris à vermibus dependeat, vel utrum vermes rejiciantur ob aliam causam qui semper continentur in ventre; Quod si cognoverimus febrem aliunde fieri, quia quartana, vel tertiana vel vera quotidiana est, nullamque quod urgeat symptomam ostendat, negligendi sunt, vel ea tantum medi-*

medicamenta præscribenda, quæ affectui præcipuo & vermibus conveniunt. Quæ fultius descripsimus, quia totam hanc rem probè explicant. Idem etiam animadvertit Forrestus in observat, & Mercatus capite de lumbricis aliique.

CAPUT XLIII.

Ad adstringenda mulierum profluvia male cinnamomum præscribi.

Mulieres sæpe contingit aut lochiorum, aut mensium, aut aliorum humorum immoderato profluvio vexari, ad cujus curationem sæpe vidi ab aliis mulierculis usum cinnamomi tanquam valde adstringentis remediæ præscribi solere. In diarrhœâ quidem & alvi fluxibus interdum prodesse posse non dubito, roborat enim ventriculum & viscera, quorum imbecillitas sæpe alvi fluxus causa est, sed tamen ad menses sistendos, adhibere nefas est, solet enim potius eos validius promovere. Est enim aroma calidum siccum, aperientis virtutis, ideoque mentibus sciendis aptissimum, idque scribit *Dioscorides cap. de Cassia*, quæ iudicio Matthioli, & Dodonæi est nostrum cinnamomum, cancella Gallis vocatum; vim, inquit, obtinet calefaciendi, urinam sciendi, siccandi, & leviter adstringendi, menses trahit, & postea addit eisdem

Idem effectus facere cum cinnamomo, de
 10 capite sequenti ita scribit. Cinnamo-
 um omne excaefacit, concoquit, emollit,
 cinam ciet, tam menses, quàm partus, potum
 et ex myrrha impositum, pellit. Si hæc ita
 habent, in maximo errore versari illos ne-
 cesse est qui cinnamomum ad muliebres flu-
 us adstringendos præscribunt. Sed hæc res
 non est magni momenti.

Idem dicendum est de quibusdam sciolis,
 qui medicinam faciunt, & remediorum vires
 ignorant, meliores se laceffunt, nec doctio-
 res fieri curant. Quidam sunt adeo periti, ut
 credant syrupum de artemisia esse tantum
 mulieribus dicatum, syrupum de stœchade
 ephalicum tantum medicamentum, Philo-
 nium tantum ad somnum conciliandum
 præscribi debere, variaque ejusmodi inter-
 dum occurrunt, quæ ipsi ignorant; Attamen
 si quis simplicia ex quibus prædicta compo-
 untur exactè consideret, ad alia quamplu-
 rima non minùs utilia censerì debent. in sy-
 upo verbi gratia de artemisia multa sunt
 simplicia ad varios affectus utilissima. Ipsa
 artemisia non solum menses & partum mo-
 vet, sed etiam calefacit, exsiccat, obstructio-
 nes aperit, renum calculis prodest. Exte-
 nuat, inquit Rondeletius, & calefacit pitui-
 am, partesque nervosas, uterumque exsic-
 cat, catharris antiquis prodest, & idem præ-
 stat

stat quod syrupus de prasio pollicetur. Idem dicendum de syrupo de stœchade qui ad plurimos viscerum affectus conducit, sicut & Philonis antidotus, quam Philo & Melses ad varios frigidus affectus utilem esse dicunt. Et sic de aliis quamplurimis,

c

CAPUT XLIV.

Opium rectè preparatum non esse reformidandum.

CUM somnus sit viscerum robur, & ad vires reparandas, humorumque coctiones promovendas, nihil suavius, & efficacius somno deprehendatur, sanè in ægris quamplurimis, qui insomnes noctes plurimas degunt, omni arte eum provocare utile est & necessarium. Id autem sæpissimè non adeo facile est: sunt enim interdum adeo graves morborum causæ, ut somnifero etiam graviori corpus consopiri non sinant. Ad eum autem provocandum varia adhibentur remediorum genera, interna & externa. Interna quidem varia præscribuntur, sæpissimè admodum inefficacia, ut lac amygdalinum, semen papaveris, quod in pluribus locis ab incolis editur, ejusque oleum defectu olei olivarum usurpatur ad obsonia. Sed in usum cæteris irritis venit opium. Illud populus exhorrescit, & quasi præsentaneum venenum

num rejicit, cum tamen rectè præparatum, & conveniente dosi exhibitum innoxium sit, & salutare medicamentum. Venenum quidem esse veteres scriptis tradiderunt, sed tantum quando nimia quantitate assumitur. At si nihil est adeo salutare, quod pravo usu noxium non evadat, nihil adeo noxium, quod non fieri possit salutare. Venenorum autem varia sunt genera, quædam tota sua substantia venena sunt, quæ quocunque demum modo assumantur, nullam corpori utilitatem præstare possunt, quamvis tam exigua dosi præberi etiam possint, ut non interimant, ut arsenicum; Aliorum verò contra hæc est natura, ut non nisi certa quantitate noceant, aliàs prodesse possunt, qualia sunt fermè omnia medicamenta, præsertim purgantia. Quæcunque enim eâ quantitate exhibentur, ut naturam superent, venenorum naturam induunt, sic lac in ventriculo concretum, succus lactucæ, venena esse creduntur, quæ tamen prodesse possunt humano corpori, si mediocris illorù sit usus. Quin etiam napello & cicuta nutritas fuisse puellas quasdam historiis proditum est. Sed præterea notandum est inter ea quæ somnifera dicuntur, opium esse innocentissimum, variis de causis. *Primo* opium illud, quod habemus, ut plurimum est meconium Dioscoridis, quod fit ex succo foliorum & capitum papa-

papaveris expresso, opium verò est lacryma. Est autem meconium opio longè inefficacius ex Dioscoride, estque eadem sententia Matthioli in Epist. Unde ut noceat, majore dosi quam opium exhiberi debet. Scribit autem Dioscorides opium sumptum ervi magnitudine dolorem finire, concoquere, somnum allicere; sed si copiosius sumatur, nocere: Scribitq; quendam Macsidemum solum illius usum in olfactu probare, quoniam ad conciliandum somnum conveniret, alioqui ut noxium prohibuisse, sed addit Dioscorides, *Qua commentitia esse experimentoprehenduntur, si quidem effectus virium hujusce medicamenti fidem faciant.* Secundo notandum ex Galeno narcoticorum varia esse genera, quædam enim humectant, alia siccant, quæ humida sunt ut cicuta, mandragora noxia sunt, sicut & quæ tota substantia nobis infesta sunt, ut solanum somniferum, quæ in usum adhiberi nunquam solent à Medicis ad somnum conciliandum. Sed quæ innoxie intus sumuntur, siccandi potestatem debent habere, id docet Galenus 5. *Simpli.* 18. ubi scribit hypnotica refrigerant corpus, & ad id aptissima esse quæ deliccant. Et primo de symptomatum causis scribit, ea quæ refrigerant & humectant, non somnum, sed comam, stuporem & caron facere. Quæ verò exsiccant ut opium,

minuit

minus noxia esse. Igitur ex sententia Dioscoridis & Galeni non est adeo formidandum opium moderatè sumptum. Plurima quoque medicamenta in officinis servata opium recipiunt, ut theriaca, mitridatium, diascordium, philonium, veteresque Medici omnibus fermè antidotis illud admiscere solebant, ipsoque admodum familiariter utebantur in variis morbis, imò etiam interdum pejora usurpabant, *Hippocrates 2. de morbis* utitur hyosciamo & mandragora ad febrem quartanam. *Aëtius* ad eandem præscribit opium cum myrrhæ, piperis & castorei æquis partibus. Nos autem hoc tempore securius utimur opio rectius præparato & correcto per extractions chymicas, ut laudano, cujus grana duo triave, & ad summum quatuor sufficiunt, ubi tamen non adest opii, illiusq; rectè præparati granum unum. Cum igitur nostrum opium sit ut plurimum meconium Dioscoridis, quod opio longè ignavius est, & propterea majori quantitate præscribi possit, dosis illa grani unius vel alterius nocere nequit. Dioscorides opium ad ervi magnitudinem præscribit. At nos pilulam Laudani damus ervi magnitudine, cujus tertia pars non est meconium. Rationem sanè non video cur adeo sit formidabile opium, modo rite præparetur, & cætera omnia curiosè attendantur, quæ in narcoti-

X

corum

482 DE VULGI ERRORIBUS
 corum exhibitione *Galenus* observari vult. alias haud dubiè nocere potest. Hic obiter notandum est varias esse descriptiones istius laudani, plurimas valde ineptas; In quodam laudano opium lento ignis calore exsiccat; In alio præter opium alia insunt narcotica, ut hyoscyamus, & similia opio periculosiora. In alio adduntur plurima correctiva dicta, ut salia perlarum, corallo- rum, tinctura auri, & plurima ejusmodi inutilia, quæ præter remedium, non autem vires addunt. Ut in laudani operosâ descriptione quam *Quercetanus sine judicio* scriptis tradidit. Laudanum autem illud, de quo loquutus sum, præparatum intelligo secundum Pharmacopœæ Londinensis descriptionem, quæ & minùs operosa est & optima.

C A P U T X L V.

De somniferis capiti applicatis.

Qui opium reformidant, satis esse putat, si ad somnum conciliandum externis utantur remediis capiti & naribus admotis, ut frontalibus, & unguentis. *Mnesidemus apud Dioscoridem*, ut supra diximus, opium tantùm probabat olfaciendum, non sumendum. Sed hic monendum ejusmodi externa remedia non semper optatum effectum consequi, quia vires suas ad cerebrum

ix trāsmittere possunt fronti admota. *Primo* uia sæpius ut oportet non renovantur, unde in fronte incalescūt, sic postea caput magis defaciunt, & somnos potius prohibēt quām liciant, unde rectè monet *Galenus* in libris methodi variis in locis, ut ejusmodi refrigerantia topica sæpius renoventur, ne ubi mel à corpore incaluerint, illud iterum magis calefaciant. *Secundo* quoniam os frontis solidum est, densum, & à cerebro ipsiusque ventriculis longius semotum quā aliqua capitis ossa, unde difficilius topicom vires per ejusmodi os ad cerebrum perueant, unde *Galenus* rectius topica non ossi frontis, sed suturæ coronali quæ capillo tegitur applicare jubet, siue refrigerandum sit, siue calefaciendum, quia ossa sincipitis rariora sunt, laxiorque est illorum compages, et synarthrosis, ex lib. 2. de Medic. secundum locos.

CAPUT XLVI.

Fomentationes factas per vesicas esse minus efficaces.

Inter topica remedia apud Medicos satis celebris est usus fomentationum, quæ fiunt ex liquore quodam partibus applicato ad varias intentiones, ad partes calefaciendas, obstructions solvendas, dura emollienda,

da, dolores sedandos, humores digerendos
 & discutiendos. Fiunt autem ex liquore
 idoneo, præsertim ex decocto multorum
 simplicium, aut ex oleo, lacte, & similibus;
 Quos liquores plurimi vésica includunt, ne
 linteamina, & syndones lecti humectentur,
 quod postea ægris admodum tædiosum est.
 At sic inutilis redditur prædictus apparatus
 variorum scilicet simplicium permittio, &
 decoctio; Virtus enim illorum per vesicam
 in corpus non subit, sed solus calor operatur,
 unde si pars quæpiam solummodo calefa-
 cienda sit, potest ejusmodi focus fieri ex ve-
 fica quicunque demum liquor includatur.
 Sicut & si demulcendus sit dolor, humores-
 que digerendi, calor enim virtute sua hæc
 operatur, sed si obstructiones sint solvendæ
 aut aliquid in corpore molliendum, vesica
 minùs est utilis, sed vel linteis, vel filtris, vel
 pannis laneis, vel spongiis liquore idoneo
 imbutis utendum, sic remedii vis parti ap-
 plicata per cutis poros in corpus aliùs se-
 insinuat, illicque vires suas expromit, inter-
 dumque humores ex alto ad superficiem alle-
 cit, sicut qui Balneo tepido lavantur, sen-
 tiunt etiam in partibus internis illius effe-
 ctum. Quanquam igitur vesicarum appli-
 cationem ad focus corporis non impro-
 bem, minùs utilem tamen ob causas prædi-
 ctas esse crediderim.

CAPUT XLVII.

De applicatione Catulorum & Columbarum plantis pedum.

Non solum populus sed etiam Medicorum quamplurimi columbas juniores, catulosve per medium dissectos pedibus applicare consueverunt, quem morem hoc loco non improbo, scio enim cum maxima ægrotantium utilitate sæpe id factum visse. Sed quoniam paucissimi capiti applicare solent, hac de re hoc capite agemus. Veteres enim atque etiam recentiores sæpius capiti applicare jubent, raro aut nunquam pedibus. Solet hujusmodi remedium in cerebri morbis, phrenitide & delirio usurpari. Est autem phrenitis inflammatio Cerebri vel membranarum ejus, cujus hæc est omnium Medicorum consensu curandi ratio, ut in principio omni revulsionum genere Medicus utatur, & capiti ipsi repellentia admoveat ut humores fervidi à capite retrocedant. Verum si his artibus prohiberi morbus non potest; In augmento & statu morbi ad res solventia veniendum, quæ in augmento repellentibus primum admisceantur, sed in statu morbi mera sint solventia. Cui indicationi ut satis fiat, *Galenus 13. methodi cap. 2.* utitur spondylis, thymo, serpillis, &

X 3 aliis

aliis ejusmodi calidis in oleo decoctis, docetque phrenitidem in statu, & lethargum eandem habere curandi rationem, quoniam in utroque affectu iisdem solventibus remediis est utendum, ubi etiam sinapi, & castoreum, quæ admodum calida sunt, probat. Et ejusmodi calida in statu & declinatione non calefaciunt, sed resolvunt. Est enim hæc omnis inflammationis recta curandi ratio, ut in statu & declinatione digerentibus & discutientibus utamur, nam ut docet *Gal. 1. Simplic. cap. 4. Refrigerant digerentia ex accidente inflammationem.* Unde *1. ad Glauconem cap. 15.* in dolore capitis in febribus, & *2. de Medic. 2. locos,* ejusmodi digerentibus utitur, post universales scilicet vacuationes. Recentiores autem pullos columbinos, & catulos dissectos, & pulmones Arietis recenter calentis usurpant, quæ remedia etiam veteres ignorarint, eidem tamen indicationi aliis simili virtute respondentibus medicamentis satisfaciebant. Jam verò quando catuli, aut columbæ plantis pedum applicantur, id fit vel ad revulsionem, vel ad resolutionem materiæ morbificæ. Non quidem ad revulsionem, quia vix unquam iis utitur populus præterquam in statu, aut declinatione morbi: revulsio autem in principio fieri debet, tum quia horum calor blandus est admodum, nec

satis

Satis potenter ad sese attrahit, nam quæ revulsionem ad distantissimas partes faciunt, debent esse calidissima, & ferventissima, ideo *Galenus lib. de revulsione* docet acria esse debere, quæ succos ad caput & viscera vergentes revellunt. *Oribasius 8. collect. cap. 19.* idem dicit, Nam attrahunt calore & dolore. Pulli autem columbini resolvunt absque magno calore, quapropter etsi attrahere credam, id tamen leviter tantum, & non à longinquis partibus, ob blandum calorem. Nec faciunt etiam ad resolutionem, nam topica quæ id præstare debent, parti affectæ sunt applicanda, quis enim credet ad humores cerebro impactos resolvendos pedibus applicanda esse remedia. Et hæc est sententia omnium authorum ad unum, qui de morbis capitis scripserunt. Non tamen improbo hanc applicationem plantis pedum, quia juvare aliquantulum potest, nocere autem non potest. Familiare est apud Monspelienses, ejusmodi pullos columbinos per medium discissos, cum pulveribus cardiacis cordi epithematis instar admovere, ad robur cordi conciliandum, & vires recreandas, quia calorem habent blandum, & nostro calori familiarem & amicum.

CAPUT XLVIII.

De unguentis Armaris.

QUoniam à quibusdam magno est in pretio unguentum dictum *Armarium*, *sympathicum*, *magneticum*, *stellatum*, quod non parti affectæ, sed telo vulneranti ad motum vulnere curationem perficere creditur, de eo paucis agemus, quoniam non pauci nunc eo uti incipiunt. Fuit hoc inventum quorundam Germanorum, maximè Theophrasti Paracelsi, quem sequuti sunt Goclenius quidam, Crollius quoque qui diversam à Paracelsica hujus unguenti descriptionem attulit, aliique quorum pars Paracelsi, pars altera Crollii descriptiones sequuntur. Volunt autem quidam hoc esse Dei donum quam maximum, ut tanta cum facilitate vulnera curentur, estque tantum artis chyrurgicæ compendium, ut deinceps chirurgica ars negligi debeat, cum unico remedio vulnera & ulcera curari possunt. Sed tamen conquerendum videtur de natura, quæ tam elegans remedium hæcenus occultum esse voluit, & ignotum Adamo, Patriarchis sanctis viris, Judæis, primis Christianis, & viris doctissimis. Sed revelaverit ebriosis, temulentis, scortatoribus, aleatoribus, Magis, qualem fuisse istum *Paracelsum* fama est, ip-
sius

ns popularibus ita scribentibus, & confitentibus. Reliqui meo iudicio tam obscure sese xplicant, ut quid voluerint ipsos nescivisse dmodum verisimile sit, nec movere quenam debet, quod *Goelenius* scribit se nominare posse Imperatores, Reges, Principes, qui huic unguento testimonium perhibeant: iam forsitan fucum fecerunt huiusmodi Principibus quidam nebulones, quod non est impossibile, sed ipsum *Goelenium* ignotum fuisse Regibus, & Imperatoribus certissime credo. Sed his omissis *primò* notandum componi istud unguentum ex musco (quem usneam vocant) in cranio hominis efflorescente, quia hæc est quædam cranii quasi essentia quinta purior, magisque spirituosa substantia, ut quidam reliquis doctior sibi persuasit. Violentâ morte peremptum hominem elegit *Crollius*: quem suspensum præfert ipsius commentator *Hartmannus*; Quia cum strangulantur spiritus naturales & vitales sursum feruntur, & cum ob cranii duritiem exire non possint, simul cum animalibus coercentur, & temporis progressu in unum coalescunt, & foras ad cranii circumferentiam erumpunt, deinde accedente mercurio seu spiritu Mundi, per pluvias, rorem, nivem, pruinas, tanquam vehicula in hac inferiora effuso, fit usnea, qua in se continet omnes virtutes naturales, vitales, animales, quas postea

unguento communicat. Quis non admiretur in *Haitmanno* tam supinam naturalis Philosophiæ ignorantiam? Malè siquidem scripsit in strangulatis spiritus naturales & vitales sursum ferri, cum tamen suspensi patiantur interceptiones vasorum, venarum scilicet & arteriarum, per quas spiritus hi sursum feruntur, ut omnes norunt. Quin etiam, quamvis copiosius quam alias tunc ad cerebrum ferrentur, cur potius in suspenso, quam in vivo animali coercerentur, in quo tam facilis fit spirituum jactura, sed quomodo antequam cranium muscum hunc sive situm contrahat, non dissipantur & pereunt? Sed unde novit spiritus hos in strangularis ad cerebrum delatos in cranio potius quam in cerebri substantia contineri? Nam in vivo animali ut plurimum sunt in ipso cerebro; spiritus hi vel sunt influentes, vel insiti. Si sunt influentes tantum, certissimum est levi occasione omnes post mortem dissipari, quia non sunt partes corporis, nec à viribus corporis viventis quæ perierunt, retineantur; Hinc perpetuo in vivente nova spirituum reparatio necessaria est, quia absumuntur copiosi. Multò magis quando cadaver corrumpitur, per annos forsitan aliquot, antequam cranium omnino denudetur, & ad situm contrahendum aptum sit. Non esse insitos patet, quia insiti sunt immobiles, at hi spiritus

in ipso suffocationis actu celeriter ad cerebrum feruntur. Nec credendum est post mortem, aut moriente animali fieri insitos (quod videtur intellexisse Hartmannus, cum dicit temporis progressu in unum coalescere) nam ex influentibus fiunt aut reparantur insiti, per nutritionis actionem, quæ non est in strangulatis, quæ etiamsi foret, potius fieret in cerebro, quàm in cranio. Præterea spirituum substantia admodum tenuis est, & dissipabilis, quomodo igitur, quando ad cranii circumferentiam erumpunt, nec ipsius duritie amplius concluduntur, non evanescent in auras, sed in crassissimum putidumque muscum concresecunt? Id spirituoſa ipsorum substantia non patitur. Unde temere ipsum addidisse patet, hanc usneam continere omnes corporis virtutes, mirum quoque si non nutriatur, sentiat, ac ratiocinetur. Mitto quod de spiritu Mundi blaterat, quem Mercurium Mundi vocat. At si datur ejusmodi Mundi spiritus, per universum Mundum diffusum illum esse necesse est, non autem per pluviarum, nivium, imbrum incertas vicissitudines ad nos influere. His absurdis basis istius medicamenti concutitur. Sed fermè exciderat, quod istius usneæ, basis scilicet tam salutaris remedii, Crollius tantùm duarum avellanarum pondus, hoc est, interprete *Hartmanno*, drachmam unam, unguen-

to suo admiscet, sed Paracelsus uncias duas necessarias judicavit, quamvis Paracelsi descriptio sit tantum unciarum novem; Crolliana verò sit unciarum tredecim, tanta moles tam exiguae basi innititur. *Secundò* notandum, præterea in unguento secundum *Paracelsi* descriptionem adesse sanguinem & adipem humanum, sed Crollius hæc omisit & rectè, si sola usnea omnes vires possidet, quod non tamen credidisse videtur *Paracelsus*, qui hæc addidit, sed horum loco imponit adipem verris, apri, & ursi. Cur autem sanguinem addiderit Paracelsus, rationem reddit *Hartmannus* ipse, quia etsi spiritus volatiles evanescant, illi tamen qui sali sanguinis fixo inhærent, retinentur. At antea spiritus hos volatiles ad cranium delatos expetebat. Sed revera ipse Crollius inutiles esse putavit. Præterea *Paracelsus* & *Crollius* mumiam addunt, per quam author meus *Hartmannus* Ægyptiacam intelligendam censet. Quæ tamen ineptissimum est medicamentum, cum ab impostoribus fiat in Ægypto ex elephantorum, lue venerea, aliisque pessimis morbis laborantium, & servorum quos emunt carne, condita cum pice & asphalto. At *Paracelsus* sæpissimè magnificat mumiam quam vocat patibuli, id est hominis suspensi carnem, quam Crollium intellexisse probabile est, quia pinguedinem

hominis

hominis & sanguinem omisit, quæ tamen *Paracelsus* habet. Demum alia adduntur simplicia qualiareliquis possunt inseri unguentis & emplastris, nam *Paracelsus* adjecit oleum lini, rosarum, bolum armenum, *Crollius* verò lumbricos lotos, cerebrum apri, santalum rubrum, hæmatitem. Hic considerare debet lector, hæc revera esse duo unguentorum genera omnino discrepantia, nihilque habere commune præter usneam, quam tamè *Crollius* exigua admodum quantitate addidit, & tamen duo hæc unguenta idem præstare dicuntur, quamvis *Crollius* ea omiserit, à quibus *Paracelsi* totam vim magneticam repetere solent. Imò alii etiam ipsam usneam omiserunt. *Tertiò* quidam in unguenti compositione observant syderum aspectus, variosque concursus. Usneam abradit *Crollius* Luna crescente, & in domo Veneris aut alia bona domo existente, non autem Martis & Saturni, vultque unguentum parari, quando Sol est in Libra. Alii verò rectius hæc negligunt: Si enim virtus unguenti magnetica est, id est eadem vi curat vulnera, quâ magnes trahit ferrum, siderum concursibus opus non est, cum insit à natura, sicut magnes quolibet tempore, & sub quolibet sydere ferrum trahit, & polum spectat. *Quartò* quidam telum inungunt, illudque postea accurate ligant, calidum ser-

vant à pulvere & vento intactum, aliàs in-
 quiunt doloribustorquentur ægri si refrige-
 ratum, nec deligatum telum jaceat. Quidam
 tamen sola immersione teli in pixidem un-
 guentariam, absque ulla deligatura curatio-
 nem se perfecisse asserunt, quod *Paracelsus*
 tantummodo requirit. *Quintò* si telum quod
 vulneravit defuerit, vel lignum maximè sa-
 lignum ex Crollio, aut festucam, aut aliud
 quippiam sanguine ex vulnere manante per-
 fundunt, illique adhibent remedium. *Sextò*
 jubent ut quotidie vulnus ægrotantis urina
 lavetur. *Septimò* considerari vult *Crollius* an
 punctim vulnus sit factum, tunc enim ungi
 debet telum superiùs non inferiùs descenden-
 do, quod tamen non curasse videtur *Para-*
celsus, qui solam immersionem teli in un-
 guentum commendavit. *Octavò* notandum
 est, omnia fermè curationum exempla quæ
 afferri solent, esse tantummodo vulnorum
 simplicium in carne, in quibus nulla est sub-
 stantiæ deperditio, sed unica solum indica-
 tio, scilicet unitio. *Nonò* hanc hujus effectus
 rationem quidam reddunt, spiritus scilicet
 esse in sanguine, & propter familiaritatem ac
 sympathiam spirituum humanorum inter se-
 se fieri unguentum ex hominis sanguine,
 adipe, carne, & cranii musco, in quibus spi-
 ritus continentur. Hinc fieri ut quando vul-
 nerati sanguis unguento admovetur, propter sym-

sym-

sympathiam spiritus sanguini inſiti, junguntur. cum ſpiritibus unguenti iſtis homogeneis, ſicque vires unguenti ſulcipiunt, ac vehunt ad iſtum vulneratum. Nec tantum unguenti vires, ſed & affectiones quæ ſequuntur unguentorum adminiſtrationem, quales ſunt quæ ex deligatura aut arcta nimis, aut laxiori contingere poſſunt, tum eas quæ ſequi poſſent ſi in loco frigido, aut nimium calido apertum vulnus relinquantur. Eſtque tanta vis horum ſpirituum, ut ab oriente in occidentem, à meridie in Septentrionem vim unguenti deferre poſſint. *Crollius* verò fatuos vocat omnes qui curam hanc magicam eſſe putant, eamque fieri vult per vim magneticam, attractivam, à ſyderibus cauſatam, quæ mediante aëre vulnere conjungitur, idque propter ſympathiam naturæ, baſſamum ſanguinis, quod eſt in quolibet homine, & influentiam corporum cœleſtium. Et ſic explicat *Hartmannus*, cum telum inungitur, ſal fixus ſanguinis in telo attrahit vi magnetica ſpiritum animale ex unguento, qui duo ſpiritus interveniente ſpiritu Mundi, amicabile nexu & copula ununtur. At ſi non poteſt ſpiritus qui eſt in ſanguine teli, attrahere ſpiritum unguenti, abſque inunctione, id eſt contactu corporeo, quomodo magnetica vi illum attrahere dicitur? Vult autem ſpiritum hunc Mundi eſſe

esse per cuncta diffusum, omnium idealium
 feminum, & rationum vectorem, omnia
 complexu suo conciliare, activa passivis ap-
 plicare. Hinc fit ut quicquid commodi vel
 incommodi spiritus ille extra venas coagu-
 latus sentit, idem statim congeneri suo in ve-
 nis residenti sympathicè communicat. Inde
 fit cur æger dolcat si telum igni admoveatur
 aut aëri frigido exponatur; & vice versâ si
 æger cæpas, sinapi, aut allium comederit, id
 statim in telo observetur, quia scilicet hi spi-
 ritus suas passiones sibi invicem communi-
 cant. Ex prædictis facillimum erit demon-
 strare vanitatem istius curationis, cujus me
 nullum unquam fecisse periculum, nec cu-
 pere, confiteor. Vanam tamen esse ex eorum
 principiis spero me demonstraturum. Nam
 fundamenti loco multa ponunt admodum
 dubia & incerta, ut quæ de spiritu Mundi fa-
 bulatur *Hartmannus*, quem adesse nullus
 hæctenus potuit demonstrare, quem esse per
 omnia diffusum scribit, cum tamen paulò
 antea scripisset eum per pluvias, rores, prui-
 nas, tanquam vehicula in hæc inferiora effun-
 di, & sic tem; ore admodum sereno abesse
 potest hic spiritus, quando forsan ipsum adesse
 maximè oportebat. Et ne spiritalem &
 incorpoream substantiam intelligamus, *Mer-
 curium Mundi* illum vocat, & sanè corpo-
 reus esse debet qui corporeo vehiculo indi-
 get.

get. Supponit quoque spiritus in sanguine etiam corrupto esse perpetuos, & inalterabiles, cum tamen sanguis etiam in ipso corpore & in venis, ita corrumpi possit ut formam suam amittat, multo magis extra venas, & haud dubie qui in unguento sanguis est, formam suam omnino amittit, & spirituum suorum efficaciam, & sic analogia illa & sympathia spirituum vulnerati & unguenti, multum est labefactata. Quod autem magicam hanc curationem quidam vocant, non est improbabile, quandoquidem ejusmodi virtus sanandi, quæ in unguento esse dicitur, spiritu Mundi, id est Dæmone, qui princeps Mundi dicitur, vectore indiget. At ego potius falsam hanc curandi rationem esse crediderim, quam magicam; quoniam plurimi eam sequuntur, qui ab ejusmodi scelesto crimine sunt valde alieni; Nec obstat experientiam veritatem hujusce curationis adstruere, nam tantum vulnera sanata sunt quæ sponte naturæ absque ulla artis ope potuissent sanari, & proinde adhuc dubium esse potest, utrum virtute unguenti curatio perfecta fuerit, ut dicemus inferius.

Primo igitur falsum est, ejusmodi unguentum esse donum Dei magis peculiari-ter, quam alia unguenta & remedia esse solent, cum ex illorum confessione tota hæc curatio fiat per agentia naturaliter operantia,

tia. Fatendum quidem est, omnia esse dona Dei, quæcunque edimus, bibimus, ad humani corporis sanitatem adhibemus. Verum hoc sensu illi non vocant unguentum istud donum Dei, sed *κατ' ἐξοχὴν* quia Deus miraculosè illud homines docuit, quasi omnis scientia & disciplina remediorumque cognitio non sit à Deo, qui ex terra creavit Medicinam. Sed videamus porro an curatio hæc sit possibilis. Magnas quidem & varias esse rerum sympathias, & antipathias ostendit experientia, quarum rationes reddere est impossibile. Verum omnes intra quandam activitatis sphaeram continentur, & terminantur. Videmus quotidie magnetem non nisi intra certam distantiam trahere ferrum. Quidam felium præsentiam ferre non poterat, etiamsi eos minimè videret, expulsus è cubiculo felibus objectu parietis, vel ostii redibat ad sese. Et sic de aliis omnibus. Nulla efficacior sympathia est, quam quæ est inter cælum & inferiora; quoniam omnia circumflexu suo continet, summaque agendi vi præditum qualitates virtutesque suas quoque versum diffundere potest, ita ut inferior hic orbis, & quælibet illius particula, sit intra sphaeram activitatis corporum cælestium. Videmus tamen clangescere istam sympathiam distantia locorum. Magnes spectat polum arcticum, quo autem longiùs à polo

remo-

removetur, ab eo magis declinat, ita ut sensim non polos Mundi, sed Zodiaci spectet, & forsitan aliam potius cœli partem, quam ipsum Boream. Si id verum est de cœlestibus, verius erit de inferioribus. Quomodo ergo potest vis istius unguenti interdum tam procul deferri, nec objectu ædium, marium, montium, murorum, ventorum, arcæ in quâ cum telo ipso sæpe concluditur, interturbari, maximè cum devehentes spiritus sint corporei, qui objectu aliorum corporum possunt impediri, aut saltem quo magis distat objectum, eo magis ipsius virtus immittitur, verendum summa cum ratione ne in longiore locorum intervallo, unguenti vires penitus evanescant. Scribit *Hartmannus* fieri communicationem hanc per vim magneticam, eodem modo quo cadaveris odor vulturibus communicatur per multa milliaria. Attamen odores in quolibet spatio non diffunduntur, & variarum rerum præsentia possunt interturbari, ut à ventis, pluviis, aliisque ejusmodi rebus. Malè quoque *Galenus* exempla plurium sympathiarum adduxit: non sequitur enim, si in variis rebus dantur sympathiæ, ergo & in unguento. Deinde sympathia quæ dicitur esse in hoc unguento, longè diversa est à sympathia rerum aliarum, quæ vires suas per insensiles affluxus in aërem diffundunt, nec spiritu Mundi tanquam

quam vectore indigent, & nunquam nisi objecto præfente fiunt, & intra certum spatium finiuntur. Effe autem certas quasdam *ἀνοήτους* ostendit magnes, qui alio perunctus ferrum non allicit, indiciò non folius qualitatis, fed etiam fubftantiæ alicujus tenuiffimæ fieri effluuium. *Secundò* non fit legitimus contactus agentis & patientis, non enim vulnus ipsum attingit, fed telum tantùm abfens, quod nec morbi, nec fanitatis eſt fubjectum, & quod curari non poſtulat. Unde non abſurdè dixit quidam, illum qui telum ligat ut vulnus fanetur, idem facere ac ſi quis lapidem frigidum qui manum refrigeraverit, operiat, ut eadem manus caleſcat. Nec dicat quiſpiam fieri contactum virtutis deferente ſpiritu Mundi vim unguenti ad vulneratum, nam ſpiritus hic Mundi, ſi talis datur, communis eſt omnibus rebus quæ Mundo continentur. *Aliter* ſpiritus Mundi non foret. Et tamen in aliarum rerum ſympathiis non operatur, nam abſente objecto nullæ ſunt. Et præterea virtus hæc unguenti ſympathica, quæ cum ſpiritu Mundi tam amica ſocietate connectitur, non ſita eſt in re artificiali quâ talis, fed in quapiam re naturali, dicere deberent quæ nã in unguento ſit res illa naturalis, cui peculiariter cum ſpiritu Mundi tanta eſt familiaritas. Sicut nos Galenici dicimus in quolibet orga-

organo esse quandam partem peculiarē, quæ est sedes facultatis, & à qua præcipue pendet actio: haud dubiè idem fieri debet in hoc unguento, nā omnia simplicia quæ illius compositione ingrediuntur, non possunt æquè primo cum spiritu Mundi ita consentire, ut illorum vires de loco in locum transferat ad arbitrium inungentis. Curatio igitur fiet vel à similitudine teli ad vulnus obligandum, at in relationibus nulla est agendi efficacia, quin potius inter telum, & vulneratum antipathia esse deberet; Aut virtus quædam dimanat ab unguento ad vulnus (nam secundum Crollium unguentum est glutinantis & suppurantis naturæ) at non se tangunt. Nec sufficit ista sympathia naturæ quam curationis causam cum balsamo naturali constituit Crollius: Nam si ulla est ejusmodi sympathia, inunctio erit supervacanea, virtutes enim quæ per tanta locorum intervalla deferuntur magnetico more, non egent corporea applicatione. At in hoc unguento fit contrarium, quoniam sine armorum inunctione nihil præstat; Igitur ejus actio est materialis, & reliquorum unguentorum more, operari non potest absque contactu corporeo, ut apparet ex inunctione. Si enim operari posset magneticè contactu corporeo, frustra est inunctio; Imò frustra observat Crollius modum inungendi in parte superiori

periori vel inferiori teli, nam posset vis ejus-
 modi vulneraria ex pixide unguentaria ad
 omnes demum vulneratos diffundi, nam
 cum omnibus habet sympathiam. Cum igitur
 non operetur absque applicatione cor-
 poreâ & certo inungendi modo, certum est
 reliquorum remediorum more tantum age-
 re posse in rem cui admovetur, non autem
 ulterius. *Tertio*, cur in unguento admiscen-
 tur sanguis, adeps, & muscus ossium huma-
 norum; An propter spiritus qui rebus hisce
 etiam corruptis inesse creduntur. At plures
 sunt in corpore ejusmodi spiritus, quam in
 unguento, aut in effuso sanguine vulnerati.
 Igitur vel vis unguenti sanat, vel vis spiri-
 tus deferentis. Si vis unguenti curationis
 causa est, vel sita erit præcipuè in adipe, san-
 guine, & usnea, vel in aliis remediis natu-
 ralibus unguento additis, oleis scilicet, &
 pulveribus. Si à prioribus pendet vis un-
 guenti, inutile erit unguentum, quia in æ-
 grotantis corpore, jam hæc antea insunt
 multò & copiosiora, & efficaciora. Si verò
 pendet ab aliis simplicibus, quæ subeunt un-
 guenti compositionem, frustra adduntur
 priora, sanguis scilicet, adeps, & usnea, quia
 nullas dant vires unguento. Sic quodlibet
 remedium vulnerarium, si vulnerati sanguis
 ipsi admoveatur, poterit curare vulnus ma-
 gneticè, deferente scilicet spiritu vim un-
 guenti

guenti ad partem affectam. Et revera nulla ratio est, si hæc sympathica curatio est naturaliter possibilis, cur omnibus unguentis non conveniat, & sanguis & usnea non propter vim curandi, sed propter sympathiam tantum unguento admiscetur. Sicut, si detergendum vulnus est, sumatur sanguis patientis, cui admoveatur detergens unguentum, spiritus qui sunt in sanguine, propter sympathiam, mediante spiritu mundi, vim illius unguenti deferent ad vulneratum, sic fiet curatio. Potest pariter quodlibet remedium fieri sympathicum, sic poterunt purgationes institui, aliæve Medicorum intentiones perfici, admoto ægrotantis sanguine cuilibet convenienti remedio, cujus virtus postea ad ægrum devehatur, mediante spiritu Mundi. Quod si vis spirituum ipsorum sanandi vim habet, cum plures in corpore remaneant, frustra vis unguenti imploratur. *Quarto* apparet ex circumstantiis inutilem esse ejusmodi curandi rationem. Dicunt enim ex ligatura vel laxa nimium vel compressa, eadem in ægris contingere symptomata, quæ ex ejusmodi deligatione accidunt, quando corpori adhibetur. Symptomata autem hæc vel proveniunt ab unguento, vel à deligatione. Non ab unguento, quia vim sanandi habet, non autem nocendi; nec à deligatione, quia res artificialis
non

non habet vim operandi ad distans, & in aliud subjectum quàm cui admovetur. Unde quia *Crollius* varias applicandi formulas præscribit, suspectum esse debet ejusmodi unguentum, nam in rebus naturalibus ejusmodi artificiosa unguendi ratio vim immutare non potest, & ex beneficia noxiam facere sicut pariter in magnete apparet. Nec etiam ab utroque dependet, quia vis unguenti magnetica, cum statuatur esse prorsus naturalis, & unguento insita, provenit ab agentibus naturaliter operantibus, qualia sunt simplicia ex quibus componitur, non autem ab artificialibus, quæ à mero inungentis arbitrio pendent. Præterea dicunt, quicquid commodi vel incommodi spiritus ille qui est in sanguine teli sentit, idem congeneri suo in venis sympathicè communicare, inde fit ut æger doleat, si telum igni, aut aëri frigido exponatur. At sic non solum unguenti virtus vulneraria, sed etiam frigus externum habebit vim magneticam, quod est absurdum. Posset sic noxia illa refrigeratio, à telo refrigerato ad ægrum deferri, per medium fervidum ut in summis æstatis ardoribus. Si igitur in Boreali regione telum inungeretur, patiens verò esset in Africa regione fervida, telo ex suppositione refrigerato, æger in Africa etiam forsan juxta ignem refrigerabitur. Id autem cum non possit fieri

fieri nisi per aërem, ut fatetur *Crollius*, aër Borealis habebit vim refrigerandi aërem Africanum, quod quis non videt esse absurdissimum? Sed quaererem praeterea, cum mutua sit spirituum sympathia, & scribant assertores curationis magneticæ, vice versa si æger pravam observaverit vivendi rationem, & allium, cæpas, sinapi comederit, id statim in telo observari. Si juxta ignem in Africa æger decumbat probè calens, telum autem inunctum aëri frigido exponatur in Boreali regione, cur potius æger refrigerabitur, quàm telum incalescet, quia volunt illi spiritus istos suas passiones sibi invicem communicare. Externæ istæ affectiones ut refrigeratio, vel calefactio spiritibus accidunt, vel ab unguento, vel non. Si non, ægrum non afficiunt, quia unguentum necessarium est propter vim magneticam quæ ipsi inest, non autem in ambiente aëre, ut aliis rebus externis, & propter solum unguentum à telo ad ægrum fit virtutum communicatio. Nec ab unguento, quia nec refrigerandi, nec calefaciendi virtutem habet. Sunt igitur hæc externum quid, nec *μοιμδδδ* & pro ambientis alteratione permutantur, nam in calido aëre, probè deligato telo & operto, tum spiritus, tum unguentum incalescent, & contra. Tunc quaero, quomodo in via ab aëre iterum non refrigerantur,

Y

pos.

possunt enim transferri per ejusmodi medium quod frigidum est, sicut venti natura frigidi per plagas calidas transeuntes ipsi calefiunt, ut sunt meridionales. Pariter si quispiam vulnere, vel venæ sectione, vel hæmorrhagia, aut alio modo plures sanguinis uncias amittat, mirum est quomodo alterato, & refrigerato illo sanguine, varia non patiatur æger symptomata, si tanta est spirituum inter sese sympathia, ut quæ comoda vel incommoda ab externis causis patiuntur, congeneri suo in venis communicent: sic spiritus illi refrigerati corpus illud à quo effluerunt iterum refrigerare possunt. Si effusi sanguinis gutta una vel altera quæ in telo remanet, inunctione unguenti, corpus vulneratum calefacere potest, si in calido loco servetur, quia scilicet ipsi spiritus incalescunt, mirum est cum reliquus sanguis effusus, qui plures & copiosos spiritus possidet, relinquatur, rejiciatur, aëri exponatur, corpus pariter eodem tempore non refrigerent, cum in majori quanto semper major sit virtus, si idem sanguis uratur, quidni æger ignis ardorem sentiet, aut si sanguis ille putrescat, quomodo corpus ipsum quoque non putrescit, si tanta est affinitas inter effusos spiritus, & corpus à quo profecti sunt? Quæro pariter si telum delit, sufficit secundum illos aliud telum, aut lignum salig-

salignum guttula una sanguinis, ex vulnere profusi, inungere. Si igitur quo tempore vicario huic telo curiosè inunctio admovetur, priùs illud telum quod vulnus infixit, aut in ignem, aut in aquam projiciatur, cur æger non indolefcet, refrigerabitur, aut ardebit. Nulla enim est ratio cur ab una particula spirituum patiatur potiùs quàm ab alia. Absurdum ergo est, ejusmodi calefactionem, vel refrigerationem magneticè communicatam confingere. Observabit igitur Lector quæcunque illi dicunt de sympathia spirituum inter sese, vera tantùm esse apud illos de particula illa spirituum, quam fingunt uniri cū spiritibus unguenti per inunctionem, & omnia quæ corpori vulnerato accidere dicunt symptomata sive bona, sive mala, inde omnia proficisci. Sed Spiritus qui sunt in reliquo sanguine effuso nec nocere, nec prodesse, sic illorum sympathia evanuit, cum tamen sint ejusdem speciei cum reliquis spiritibus. Et quis hæc credet non esse Magica, maximè si magorum actiones cum istis comparentur. Quis non legit familiare esse Magis cereas effigies facere, quarum ope multa damna intulerunt, & præcipuè quod calefactionem hanc ad distans spectat, scribit Virgilius in Pharmaceutria, *Limas ut hic durefcit, Et hac ut cera liquefcit, Vno eodemque igni, sic nostro Daphnis amore.* Refe-

runt etiam historiae apud Hectorem Boëtium, & alios quosdam in imagine cerea ad ignem plus satis incalescente, fuisse lento quodam igne affatos, ut Duffum Regem Scotorum? Sic in absentes calorem, frigus aliasque affectiones ad libitum inducunt, quæ naturaliter fieri non posse omnes confitentur. Quis non audivit sagas unguento Magico delibutas per aërem vehi? Sed clarissimè ad rem nostram facit quod scribit *Paracelsus de morbis invisibilibus*, si quispiam sit læsus, esse effingendum pedem, vel manum, aut aliud membrum ad formam ejus quod ægrotat, vel etiam imaginem totius corporis, atque illam esse inungendam, & obligandam, non dolentem hominem, imò & aliis morbis decumbentes pari modo esse sanandos scribit. Quis hæc naturaliter fieri credat, & tamen non minùs facile est hic recurrere ad virtutes magneticas, & sympathias, spiritumque Mundi, quàm in unguento armario. Hic sunt exempla curationum Magicarum ad distans, quæ omnino similes sunt inunctioni teli, nam sicut imago inungitur & obligatur ad curandum vulnus, sic & telum; & sicut imago igni admota, aut gelu imposita absentem urere, aut congelare solet, sic & unguentum telo illitum; & sicut Rex Scotorum apud Boëtium in cerea imagine fermè consumptus fuit, facile

idem

idem vulnerato ex inuncto telo accidere potest, si qui inungit malitiosè telum ad ignem, aut eo loco collocet, ut damna sua ægrotanti communicet, quis non videt idem esse posse maleficii genus? Si qui ope imaginis hæc præstat diabolo vectore utitur, qui est spiritus hujus Mundi, verisimile est eundem esse autorem istius curationis, quam magneticam vocavere, ut scilicet virus suum occultarent specie naturalium actionum. Et meritò ob authores Magiæ suspectos ipsum remedium suspectum esse debet. Nam *Paracelsus* & *Crollius* variis in locis magiam laudant; & Medico necessariam esse volunt. Snpponamus autem nihil hic adesse Magicum, curationem tamen falsam esse & inanem ulterius probabimus. *Quintò* igitur, si spiritus sanguinis operatur omnia, & unguentum analogiam habet & familiaritatem cum spiritu qui est in sanguine, cur pariter alii morbi curari non possunt, roboratis spiritibus, & balsamo sanguinis: nam fatetur *Crollius* fieri curationem à balsamo sanguinis, spiritus enim & balsami virtutes in corpore omnia perficiunt. *Sextò* si secundum *Hartmannum* sal sanguinis fixus absque inunctione non attraheret spiritum ex unguento, sequitur nullam hic adesse vim magneticam, quia contactus corporeus necessarius est, & hinc pariter sequetur absque

simili contactu corporeo non posse ad distans operari, nec vires suas usque ad vulneratum diffundere. Sanguis vel vires habet in se ipso, vel ab unguento. Si in se ipso, frustra est unguentum. Nec ab unguento, quoniam ipsum unguentum sympathiam cum spiritibus ægrotantis, quam habere dicitur, obtinet à sanguine, carne, adipe, & usnea, quæ illius compositionem subeunt, ratione spirituum, qui in illis rebus remanere creduntur, sequitur unguentum nullas habere vires, quæ non antea in spiritibus laterent, & sic quoque frustra esse unguentum concluditur. *Septimò* spiritus in sanguine, adipe, usnea vel diversæ sunt, vel ejusdem naturæ. Si diversæ sunt inter se naturæ, haud dubiè diversas quoque habent vires, nec eandem cum omnibus sympathiæ rationem, sed spiritus sanguinis cum sanguine, spiritus carnis cum carne, spiritus usneæ cum cranio majorem habent affinitatem. Propterea ut rectius curatio succedat, & sympathia servetur, præter ægri sanguinem, & adeps, & ossa illius deberent cum telo unguento imbui, ut completa curatio fieret, & magnetica virtus absque errore ad partes affectas deferretur, siquidem non eadem est in prædictis spiritibus. Si verò spiritus hi omnes ejusdem sunt inter se naturæ, frustra tam curiosè sanguis, adeps, caro, & usnea admiscuntur,

ſcentur, cum ſolus, ſanguis qui omnes iſtos ſpiritus complectitur, ſufficere poſſit. *Octavo* legi hiftoriam equi cujus pedes clavo læſi fuerant, ad curationem clavis prædicto unguento fuit inunctus, ſicque equus convaleuit, idemque etiam *Crollius* fatetur. Unde ſequitur eſſe quandam ſympathiam & familiaritatem inter unguentum iſtud & ſpiritus equi, fateturque vir quidam doctiſſimus, eandem virtutem baſamicam eſſe in homine, & in equo. Quæ ſi vera ſunt, fruſtra præfertur ſanguis humanus equino, quæ enim ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe: imo vult *Crollius*, non equum ſolum, ſed & omnia animalia carnem & oſſa habentia, hoc unguento poſſe ſanari. Et revera ſi curatio hæc certa eſſet, etiam quodlibet unguentum vulnerarium non minùs idoneum foret, quoniam illius vires ad ægrum, mediante ſpiritu pariter deferri poſſent. *Novò* cum vulnerum curatio non tantùm ſimplicium, ſed etiam maximorum & internorum à natura ſola ſæpiſſimè perficiatur: nam unire, carnem generare, opera ſunt naturæ non artis, & fateatur *Crollius* in hæc curâ magneticâ etiam baſamum naturale operari, mirum eſt cur non ipſi ægrotanti linimentum iſtud applicetur, cur ulcera non curet, cum omne vulnus tandem fiat ulcus, cum ex ulceribus etiam ſanguis exire poſſit, cum præcipuæ indicationes

vulneris, etiam in ulcere reperiantur. Cur ad vulnera sclopetorum & cum jactura substantiæ partium curanda non adhibeatur? Cur *Crollius* vulnera nervorum, arteriarum, & membrorum principalium exceperit? Scilicet valet tantum ad simplicia, & solitaria in carne vulnera, quæ natura sola deligatione, virbalsami naturalis, id est calidi innati, conglutinat, inde facile est, cum quotidie vulnus & linteis mundis, & recenti lotio detergeatur, illud sponte coalescere absque ulla unguenti alicujus administratione. Inutile igitur istud unguentum erit. Non est ergo quod experientiam nobis obtrudant, nam haud dubiè absque unguento ejusmodi vulnera curari potuissent. Unguentum enim istud nec vulnerum excrementa discutit, aut expurgat, nec partium temperiem conservat, corporis enim partes quæ possunt vulnerari, varix sunt, sanguineæ, spermaticæ, nervosæ, membranosæ, carnosæ, homines ipsi biliosi esse possunt, aut sanguinei, melancholici, pituitosi, plethorici, cacochymi, & quibusdam aliis morbis etiam laborare, quibus omnibus non potest unicum unguentum esse accommodatum. Et de his satis.

CAPUT XLIX.

*De curatione Strumarum qua dicitur fieri
per contactum septimi sætus.*

Quoniam mihi innotuit nuperrimè quosdam qui se septimos fœtus masculinos esse prædicant, mira polliceri circa sanationem strumarum, quam solo contactu se perficere profitentur, sicque populo nimium credulo fraudem faciunt, pauca de his dicenda sunt. Rogatus autem à quibusdam primariæ notæ Medicis hoc caput addidi; Et quidem morbos quosdam solo remedium quorundam contactu interdum sanari, præstantissimorum Medicorum autoritas suadet. Talia sunt amuleta, & periapta quædam, sicut *Galenus* appensam pœoniam probat ad Epilepsiam, alii lapidem aëtitem fœmori alligatum ad partus difficultatem, variaque ejusmodi exempla apud authores reperiuntur, quæ plurimi se observasse dicunt, quanquam prædicta exempla de pœonia, & aëtite lapide mihi periculum interdum facienti nunquam successerint; Non nego tamen occultos plurimarum rerum consensus & dissensus, nec experientiæ, præstantiumque Medicorum autoritati repugnare cupio. Verùm longè majus est, quod se posse isti profitentur, scilicet solo contactu stru-

mas sanare, idque quia septimi factus sunt. Id autem naturale esse vix quisquam credet. Quod enim naturale est, ab intimis pendet principiis, omnique individuo illius speciei, si incolumne illud sit, & naturaliter sese habeat, convenit, ut omne Rhabarbarum purgat bilem, omnis homo risibilis est. Nec pendet à numero, siquidem numerus nullam habet agendi vim secundum Philosophos: actiones enim sunt suppositorum, & à forma rerum dependent. Verùm septimus iste factus vim habere dicitur peculiarem, quæ sex fratribus prioribus denegata est, quia scilicet septimus est. Necessè igitur ejusmodi vim aliunde dependere, cum nec à forma, nec à numero proficiatur. Non quidem à contactu, quoniam tactus quàm tactus vim solam habet tangendi. Quod si virtus quædam vel noxia vel salutaris inest corpori, ea per tactum quidem communicatur. Verum ipse tactus eam vim non possidet. Præterea cum omnium morborum curatio solius causæ depulsione perficiatur, strumas pariter isti thymaturgi non nisi sublata causa tollunt. Cum autem strumarum causa secundum Medicos pituita sit, in glandulis confirmata, quæ in aliis partibus alios morbos parit, eodem contactu, eadem virtute aliis morbis ab eadem causâ profectis posset opitulari. Quod cum non fiat, necessè est vel miraculosam esse

esse curationem, vel ægrotantis imaginatione totam inniti. At cum ægrotantium imaginatio variè sese habeat, in quibusdam fortior, in aliis imbecillior sit, incertus haud dubiè ex incerta causa eventus sperari debet. Miraculosam igitur esse necesse est, aut falsam, & Dæmoniacam. Miraculosam esse non facile credendum est. Contactu olim sanabant Apostoli, & primi Christiani, ad majorem Dei gloriam, & Christianæ religionis incrementum. Verum non temere ad cuiuslibet arbitrium miracula fieri vult Deus, sic quod olim fecerunt Apostoli, non propria virtute, sed Domini nostri Jesu Christi nomine se perfecisse docuerunt. Ideo septem illi fratres filii Scævæ Judæi, qui pariter eodem nomine adjurare voluerunt Dæmones, temerariæ audaciæ pœnas dederunt vim à Dæmone passi. Sic non licet temere miraculorum effectiorem aggredi. Pariter Galliæ & Magnæ Britanniæ Regibus ex gratia Dei, concessa est vis hæc strumas sanandi, quæ aliis Regibus Christianis denegata est, sicut etiam sanctus Edvardus Rex ob singularem pietatem non solum strumas (quod privilegium ad successores dimanavit) sed etiam alia ulcera solo contactu sanabat, quod tamen successores non possunt. Cum igitur ejusmodi gratia solis prædictis Regibus concessa sit, & tota in nomine Domini nostræ

Jesu Christi perficiatur, si idem alii Reges conarentur temeraria ea foret, atque audax nimium divini numinis tentatio, qui hanc potestatem ipsis noluit concedere. Unde in Hispania ipsa, ubi morbus hic scrophularum quasi endemius est & popularis, Franciscus primus Gallorum Rex captivus, eas contactu suo ut in Gallia solebat, curavit: quâ de re extat Epigramma Marulli.

*Hispanos inter sanat Rex Chæradas, estque
Captivus superis gratus ut ante fuit.
Indicio tali, Regum Sanctissime, qui se
Arcent, invisos suspicor esse Deo.*

Notandum præterea prædictos Reges, quibus Deus id concessit, non habere id donum nisi cum certa conditione, nec transire vim istam ad successores, nisi sint legitimi, & in Christianâ fide permaneant. Nam si prædator quispiam (ut fuerunt olim, Deusque novit qualia futura sint regnorum fata) legitimum principem imperio dejiceret, unâ cum regno virtutem hanc sibi non acquireret: Nec pariter si Regum legitimè sibi succedentium quispiam (ut varia sunt hominum ingenia) abuegata religione Christiana, ad aliam deficeret, jus istud retineret. Beatus enim Remigius, cum cujus unctio ad Rege, Gallorum potestas hæc dimanavit, op-
timus

timus haud dubiè hujusce rei Interpres vim hanc concessam Regibus edixit, quamdiu in Catholicâ fide sint permansuri, inlinuans cessaturam eam si quando ab hac fide deficerent. Hæc cum ita sese habeant, quis credet quibuslibet hominibus, similem vim datam esse simpliciter & absolutè à nativitate perpetuam, quam soli Reges solummodo cum unctiōe consequuntur, atque sub conditione si sint in fide Christianâ constantes, cum Deus miracula non faciat, nisi ad majorem sui gloriam, & fidei confirmationem; Nec probabile est Deum donum hoc jam ejusmodi viris prius concessum, & propterea satis vulgare (cum septimus fœtus non sit rarissimus) Regibus in pietatis testimonium; & tesseram indulisse, quod pariter alii possident, quibus interdum nulla religio est. Quod igitur Deus Regibus largitus est, tale esse debuit, ut ob raritatem & singulare privilegium, Dei gloriam magis patefaceret, quod non foret, si jam simile quibusdam aliis natalium jure tribuisset. Nec reperitur ulla promissio à Deo facta septimo fœtui, nec ante religionis Christianæ prima incunabula, nec postea, & mirum nullos fuisse Apostolorum tempore septimos fœtus qui cum ipsis de virtute patranda miracula concertarent, cum tamen haud dubiè plurimæ familiæ numerosissima sobole luxuriarint. Propterea certius

518. DE VULGI ERRORIBUS

tius est Diabolicam esse ejusmodi curationem, si ulla est. Scimus enim Diabolum Dei æmulum, ut illius cultum minuat, eadem imitari quæ Deus fecit, sicut virgas Magorum arte fallaci vertit in Serpentes, & ex confessione quorundam Magorum recentiorum in conventibus Magicis, venerandos Ecclesiæ ritus mimicè repræsentari curat; Sic pariter ut virtus hæc eximia, quam Regibus concessit Deus, veniat in contemptum, per nefarios suos emissarios idem tentare audeat. Verum Deus gloriam suam non dat alteri, non patitur vera à Dæmone fieri miracula, sed fallacia tantùm & adumbrata. Ideo haud dubiè hunc Strumarum morbum aut nullo modo curant isti homines, quod facile experientia doceri potest, aut Dæmon ut in aliis morbis solet, per agentia naturalia, quorum vires habet cognitas, morbum hunc citissimè sanat, quod idem facere possint Medici, si omnis naturæ virtus ipsi foret explorata. Notandum tamen est morbum hunc pueris esse magis familiarem, atque fieri à pituita, quæ ætatum successione ex caloris incremento dissipatur, morbusque sponte cessat, quod multis etiam puerorum morbis est familiare; quod si contingat, non tangentis cujuslibet incertæ virtuti, sed naturæ tribuendum, quæ morborum medicatrix ab Hippocrate vocatur.

CA.

CAPUT L.

Vena sectionem non pinguefacere.

MOrborum omnium duas esse causas plethoram & cacochymiam omnium consensus. Plethora sanguinis ubertas est, quâ qui laborant ut olim Athletæ, & etiam nunc plurimi, corpulento & carnosio sunt corporis habitu, atque etiam valdè pingui. Ea si vitium fecerit, aut minetur, solâ venæ sectione & copiosâ, & sæpius repetita demî potest; Hippocrates aph. 3. libri primi, non pinguedinem, sed *εὐεξίαν* bonum habitum vocat nimiam illam saginationem corporis, simulque periculofam, ne calor nativus stranguletur, vasa disrumpantur, quam statim solvere oportet. Omnes morbi præsentés aut imminentes qui sunt à plethorâ venæ sectionem postulant. Inter remedia eorum qui nimiam corporis pinguedine laborantes emaciari cupiunt, venæ sectio quasi præcipuum recensetur. Hunc affectum vocant Græci *πρὸς λυσαρκίαν, πλοῦτητα*, latini etiam corpulentiam, obœsitatem, pinguedinem, quæ si nimia sit, corporis pulchritudinem, actiones labefactat, vitam breviorém facit, apoplexiæ & asthmatis obnoxios reddit, de quibus tamen hoc loco nequaquam loquor, sed de iis solum qui carnosî sunt & *εὐσαρκῆς*, & *senium*

mium pingues simul esse putant. Hi reformidant venæ sectionem, ne magis pinguescant, quod quantum à vero abhorreat, paucis explicabo: Omnis bonus corporis habitus, bonæ coctionis est argumentum, sunt tamen variæ hominum constitutiones, unde quidam vasis amplis tamen non pinguescunt, & aliorum respectu macilenti sunt, qui tamen respectu sui ipsius carnosiores sunt uno tempore quam alio. Tales ut plurimum biliosi sunt, aut melancholici, in quibus major sit insensibilis transpiratio quam in aliis ob caloris copiam, corporis raritatem. His carnosiores solent esse sanguinei, quorum calor temperatior, humores mitiores reddit, minusque resolvit, ex qualibet obstructione in febrem synochon facilè incidunt, hæc autem febris nec in gracilibus, vel qui rari sunt corporis habitu, nec in frigido corporis temperamento, nec in frigidâ ætate excitatur, sed ætate & temperamento calidis, bono sanguine affluentibus, carnosio densoque corporis habitu præditis. His sanguinem usque ad animi deliquium veteres mittebant. Nostro tempore copiosam vacationem imperamus, aliter vix demi potest. Non est tamen prorsus falsa populi opinio, venæ sectionem etiam impinguare, modo probè intelligatur. Scilicet eos qui ex sanguinis vitio seipsum macilentiores facti sunt. Omnis febris exiccat, & tandem

dem nisi citò curetur corpus in tabem deducere posset, multorum carnes ex sanguinis fervore absumentur, etsi non febricitent. Mulier apud Galenum ex suppressione menstruorum admodum tabida facta est. Similesque maciei causæ esse possunt, quibus venæ sectio opitulatur, putrem sanguinem vacuando, fervorem temperando, qui nutritionis fœlicitatem prohibent, sic mulier illa tabida apud Galenum post copiosam venæ sectionem ad pristinum corporis habitum rediit, quia rediit facultatum naturalium vigor, & integritas. At credere hominem benè sanum & ad pinguedinem inclinantem, venæ sectione magis pinguescere falsum est. Sed si ægrotarit, & tandem ipsius habitus contabescat, poterit venæ sectione curari, & pristinam corporis molem recuperare, sic sanescens seipso ægrotante pinguior evadet.

CAPUT LI.

Hamorrhoides non semper prodesse melancholicis.

Non solum populi, sed etiam Medicorum quorundam hic error est, multi sunt melancholici hypochondriaci & alterius generis, quibus inter præcipua remedia, hæmorrhoidum venarum apertio imperatur, quasi venæ illæ sanguinem crassiorē quam
aliaz

522 DE VULGI ERRORIBUS
aliæ venæ evacuent, quod profus absurdum
esse credo; Veterum autoritas, recentio-
rum, & mea experientia id persuadent inter
vetustissimos Hippocrates non hæmorrhoi-
dum per hirudines aliove modo apertionem,
(quod pauci considerarunt) sed earum vi &
impetu naturæ reserationem plurimis mor-
bis à tenui sanguine generatis præcavendis
& curandis utilem censuit. 6. Epidemicor.
Sect. 3. ut pleuritidi, peripneumoniz, pha-
gedænz, furunculis, lepræ, aliisque ejusmo-
di. Non negandum tamen melancholicis,
atrâ bile laborantibus, insanientibus easdem
prodesse, ex sententiâ Hippocratis aphor. 11.
sectiõnis sextæ. Melancholiâ, (inquit) &
nephritide laborantibus hæmorrhoides su-
pervenientes bonum. De provocatione ea-
rum ne verbum quidem apud illum extat,
sed solùm probantur si natura sponte eas re-
feret. Non solùm autem fiunt à sanguine
melancholico, sed etiam à quolibet alio, hoc
enim fluxu natura sæpe abutitur ad sangui-
nem expurgandum, si quid pravi in ipso sit,
aut si copiâ exuberet, ut in nimiâ sanguinis
abundantiâ, in gravidis, aut quibus suppressi
sunt menses, & in mutilis, unde sanguis co-
piosè fluit. Hinc Actuarius 1. methodi cap.
20. observat præter melancholicum sangui-
nem aperiri has venas iis qui solita exercitia
intermiserint, qui pleniori victu utuntur,
quibus

quibus consuetæ ex aliis partibus excretion-
 nes ut ex naribus, utero, supprimuntur, aut
 quibus mos erat venam secare, Copia san-
 guinis non minùs per has venas quam per
 nares interdum vacuatur. Recentiores ob-
 servarunt duplices esse hæmorrhoides, quas-
 dam à venâ cavâ, alias à venâ portâ oriri.
 Illas tenuiorem & puriorem sanguinem, has
 crassiolem vacuare. Verùm neque id semper,
 nam etiam satis purus per has excernitur, &
 interdum crassior per illas. Unde nisi natura
 ostendat se vacuationem hanc moliri, non
 sunt temerè hæ venæ aperiendæ, & si purus,
 rutilansque sanguis fluxerit statim suppri-
 mendæ, ex ejus enim vacuatione melancho-
 lici pejus habent. Cum quispiam eas aperit,
 non potest certò sibi polliceri melancholi-
 cum sanguinem solùm vacuatum iri, non
 purum rutilantemque. Quod si consuetæ
 quibusdam fuerint, & ex earum suppressione
 facti sint melancholici, insarsi, nephritici,
 aut epileptici, eas iterum aperire non inutile
 foret, ut humor qui refluxum habet ad supe-
 riora, per loca consueta, quorum aditus præ-
 clusus fuerat, rursus effundatur. Quod si na-
 tura vim hanc non affectarit, non est facien-
 da consuetudo, ut docet Galenus 4. aphor.
 25. non esse assuescendum ei: quæ per hæ-
 morrhoidas fit vacuationi, & rectè Holle-
 rius aperiendas esse negat, si non tumeant,
 &

& nunquam fluxerint. Sed si natura eò inclinaverit, ejus imitatione possumus eas aperire, aliàs nequaquam. Etti enim natura interdum per hæmorrhoidas utiliter sanguinem vacuet, non tamen semper licet eam imitari, ut in febribus interdum per narium hæmorrhagiam, sudores morbum solvit, quis audebit venas narium aperire, aut sudores provocare ante signa coctionis, aut antequam natura inclinationem suam ostenderit. Idem de hæmorrhoidibus sentiendum. Quæ tamen intelligenda non sunt de affectibus particularibus, nam in illis venæ particulares secari possunt, sic hæmorrhagiam in phrenitide, capitis dolore, utiliter provocamus, quia habent hæ venæ cum parte affectû communionem. Sic in nephriticis & splenicis possunt anî venæ aperiri, ut in aliis nunquam, nisi natura hunc motum sequatur.

Addendum hic stultum aliud commentum de abscissione lienis in splenicis, quod facere se quidam dicunt illæis musculis & partibus superpositis. Sed Cælius Aurelianus 3. Chronicôn lienem auferendum voce quidem dictum esse, non officio completû, ait, operatio periculosa, nec fieri potest sine vulnere musculorum abdominis, & peritonæi; Veteres in liene peculiare cursus impedimentum observarunt, ideo cursoribus inurebant, per vulnus etiam exempto liene
vivere

vivere animalia tradunt, inquit Plinius. Veteres lienis regionem inurebant, sed ad lienem usque ferrum non adigebant, ut describit Paulus Ægineta, sed lienem ipsum graviter vulnerare & auferre tutum non est, ob venas & arterias, quæ non possunt innoxie lædi, absque magna effusione utriusq; sanguinis. Multò minus abscindi potest securi ut tradunt sine vulnere, contusione abdominis. Excissum in corpore remanere non posset, sine gravi putredine omnibus vicinis partibus, & toti corpori noxiâ.

CAPUT LII.

Sanguinem hircinum esse vanum ad calculum remedium.

INter præcipua remedia quæ calculosis prodesse dicuntur ex veteri errore sanguis hircinus recensetur, à quo & solo adamantem emolliri quidam fabulantur. Inde ad calculum frangendum adhibuerunt. Quidam ulterius progressi hircum saxifragis herbis diu nutriunt, ut potentior virtus lithonriptica evadat. Sanè cum ejusmodi virtus experientia non respondeat, nec hircino illo sanguine solo quisquam curatus sit, rationes quibus quidam sibi id persuadent maximè sunt fallaces. Primò enim falsum est adamantem illo sanguine emolliri. Quod si foret verum

rum, non sequeretur eandem vim illi inesse in reliquos lapides, minus etsi quam adamos duros, succis acidis & acribus lapides multi solvuntur ut margaritæ; corallia, &c. At sanguine hircino atteri ullum lapidem, non video à quoquam scriptum. Herbis saxifragis hircum nutrire non facit sanguinem magis diureticum, quam aut ipsius lac, carnes, excrementa. Nec magis quam aliorum animalium sanguinem, qui similibus herbis promiscuè in pratis vescuntur. Sic aqua quædam ad phtisin ex stercore vaccino educitur, quam vocant milleflorum, quasi in illo stercore superstites sint vires omnium herbarum florumve, quibus vacca in pratis vescebatur, sic pari ratione saxifragarum herbarum vires in hircino stercore, non minus quam in ipsius sanguine elucebunt. Si quis tamen aliorum autoritatibus adductus, in illo spem ponat maximam per me licet, quia innoxium remedium esse scio, sed jussisse unquam calculos nunquam potui experiri, etsi sæpius præscripserim. Hircus ipse qui aliis remedium suppeditat, calculo laborare inventus. Quod si ipsi calculi ad hunc morbum præscribuntur, sciendum est eos debere aut calcinari, aut per succos acidos in magisteria ut vocant reduci, & forsitan tunc nihil valent.

CAPUT LIII.

*Ad morbos gravidarum curandos abortum
non debere provocari.*

Mulieres gravidas multis gravibusque morbis obnoxias esse chronicis, acutisque quotidiana demonstrat observatio, qui ratione graviditatis periculosiores redduntur, & curatu difficiliore, maximè acuti, ut febres, pleuritides, mulierem gravidam aliquo morbo acuto corripere lethale est, aphor. 30. lib. 5. duplexque est ex Galeno periculum, unum à febre fœtum interimente, alterum ex tenui diætâ quæ morbis acutis competit, sed gravidis nocet, tum ob necessitatem majorum remediorum venæ sectionis & purgationis; sed quidam temerarii, si periculum nimium timent, abortus provocationem consulunt; Est autem abortus naturali partu magis dolorosus & periculosus ob violentam divulsionem præcocis illius fructus, unde plurimæ pereunt, quædam evadunt, sed non absque gravibus symptomatis. Majusque periculum & si fœtus sit grandior, ut septimestris, octimestris, aut mulier ipsa languida, debilis, ut si morbis acutis periculosis confictetur. Ipsa mulier aliàs sana, nunquam sine periculo abortit. Quædam quoque sunt tam pertinaciter fœtum

tum retinentes, ut nullis vexatæ remediis potuerint foetum excutere. Propterea pernitiosum est consilium eorum qui in morbis acutis abortus provocationem suadent. Primò in multis id facile non est. *Secundò* non nisi remediis periculosiss & frequenter repetitis fieri potest, qui morbos acutos exacerbant, pejoresque reddunt. *Tertiò* nec id tutum est, cum abortus ipse sit periculosus & lethalis affectus, ut ostendit experientia nam aphorismo superius laudato gravidam acuto morbo corripì lethale esse dixit Hippocrates, ob febrem, ob tenuem victum, & periculum abortus. Afflictionem autem addere afflictæ malum, sæpe interempto ejusmodi remediis foetu mater perit. *Quartò* ipse partus naturalis sæpissimè multos morbos non levat, multo minus abortus ullum morbum præsertim acutum curabit, potius augebit, nisi foetus jam mortuus sit qui necessariò debet excludi. Non tamen abstinendum à necessariis auxiliis, ut phlebotomiâ & catharsi, quæ sæpe abortum præcavent, qui si interdum sequatur, non remediorum probè administratorum culpa est, sed aut morbi acuties omnibus remediis superior, aut matris foetusve debilitas & mors. Hippocrates in suo juramento pollicetur se nulli foeminae medicamentum *φθύσιον* daturum. Medici est non perdere sed conservare quantum fieri potest.

CAPUT LIV.

*Injectiones in uterum & vesicam esse
inutiles.*

IN multis morbis uteri & vesicæ injectiones Medici præscribunt ad varios illarum partium affectus, ulcera, fistulas, flatus discutiendos, dolorem sedandum, cicatrices obducendas, gonorrhœam compescendam, & similes morbos. Verum ne credat quispiam eas vesicam uterumve intrare, & propterea istarum partium morbis profus sunt inutilles. Uterus in puellis, & mulieribus arctè connivet, nec unquam aperitur nisi interdum ad semen recipiendum aut foetum excludendum, idque summiâ naturæ providentiâ, ne aërem ipsi sæpe noxium admittat, à quo nimium refrigeretur. Vesica quoque sphinctere musculo clauditur qui non aperitur nisi per viam ad urinam excludendam, aut si intus adigatur catheter. Sed quæ in vesicam immittuntur per syringem, aut metrenchytem vesicæ capacitatem propterea non subeunt, sed relabuntur statim, unde iis solis affectibus profunt qui sunt in penis & uteri canalibus. Si intrarent illic diutius interdum quam par est, retinerentur, non enim uteri collum ordinariè aperitur, nec vesicæ sphincter nisi irritatus acrimoniâ contentorum relaxatur.

Z

Gonor-

Gonorrhœa autem virulenta, cui injectiones istæ sæpe profunt, non est in ipsâ capacitâ vesicæ, sed in urinæ canali, aut juxta, in partibus spermaticis, ex quibus eructat in virgæ canalem.

C A P U T L V.

De calice ex Antimonio, sive stibio.

Venit non ita pridem in usum, calix ex Antimonii regulo factus, qui carè admodum venditur, & ad multa utilis esse perhibetur, tum ab eo qui illum conficit, tum à populo qui nova semper avidè sectatur, atque res admodum pretiosa, Medicisq; hactenus ignota esse creditur, cum tamen omnibus chymicæ peritis sit notissima, nam regulum ex Antimonio conficiendi ratio est admodum facilis. Ut autem populo errorem hunc admodum perniciosum explicemus, dicemus primo de ipso poculo, tum de ejus viribus. Poculum autem non ab artificiali formâ vim suam habet, sic enim idem præstaret quodlibet poculum ex argento, aurove confectum. Sed vim omnem habet ex Antimonio. Qui autem mineralium, metallo- rumque naturam investigant, Antimonium credunt, ex sulphure crudo admodum impuro, mercurio & arsenico constare; Ideo naturæ nostræ adeo adversum est, ut quocun-
que

que modo præparetur & emendetur, in minimâ tamen quantitate magnam visceribus vim infert, & facultatem retinet malignam, quæ vix ullis infusionibus cessare potest. Si quispiam forte robustior, illius impetum sustinere potest, cum variis humoribus sursum, deorsumque illud expellit, sed imbecilliores, & ad vomendum ineptos admodum exagitat, & torquet, quocumque eniam modo præparetur, vim malignam, & deleteriam nunquam exiit. Unde plurimi graves Medici, ut *Fernelius*, *Riolanus*, *Goswoms*, tota *Medicorum Parisiensium schola*, omnem internum illius usum improbarunt, ob facultatem perniciosam naturæ nimium inimicam. Verumtamen ut populo satisfaciamus, illius usum posse esse salutarem concedemus, modo ritè præparetur, & cum prudenti consilio veniat in usum. Scio autem Chymicorum artificio variis modis ipsius præparationem fuisse tentatam, ut si non omnino, saltem quadamtenus hebesceret illius malignitas, nondum tamen plenè innotuit ars illa, quæ omnino tollere possit istius medicamenti sævitiam. Vulgares autem præparationes, magisque ordinariæ, quæ etiam venales in omnibus prostant officinis, sunt *regulus Antimonii*, ex quo fit prædictum poculum, vitrum Antimonii quod populus stibium vocat, (cum tamen stibium sit verum ipsius

Antimonii nomen,) atque ex hoc vitro, non autem ex regulo fieri debere hunc calicem, scribit *Sennertus* in institutionibus. Præterea fiunt ex eo *crocus metallorum, pulvis emeticus, Mercurius vita, tinctura, oleum*. Atque hæc omnes præparationes unâ eademque pollent facultate, vomitoriâ scilicet & dejectoriâ, quod ostendit in nullâ prædictarum præparationum fuisse edomitam perniciem Antimonii. Cum autem in omnibus rebus etiam pessimis sint pravitatum gradus, scire debet populus eam semper in omnibus metallicis præparationem censerî optimam, minusque perniciosam, in quâ metalli forma perit, sit enim major separatio puri ab impuro, unde etiam omnes Chymici aurum innoxium medicamentum ita solvere conantur, ut exutâ metalli formâ potabile reddatur, nullamque illius solutionem censent, optimam, in quâ redire potest ad suam naturam, id sanè multò magis de perniciosis mineralibus verum est. Notandum est igitur Antimonium quod nos vocamus crudum, id est nullo modo præparatum, nullam habere vim corpus exagitandi, unde veteres qui chymix erant ignari, nullum internum ipsius usum noverant. Prima autem & omnium facillima præparatio est illa, quam regulum vocamus, in quâ non spoliatur metallicâ formâ, sed in plumbi quandam speciem lique-

cit,

cit, unde *Dioscorides* Antimonium liquefactum plumbum evadere scribit, levem quandam habens reguli istius cognitionem, fit enim solummodo ex eo liquefacto, & sic paululum depurato, omnemque retinet Antimonii malignitatem, quæ antea sub terreo excremento sopita latebat. Hæc utuntur plurimi metallarii artifices, eamque immiscunt bombardis, campanis, aliisque ejusmodi machinis, sed cum omnes pravæ & horrendas Antimonii vires adhuc possideat, poculum inde confectum perniciosissimum esse necesse est. Ideo puriores chymici hanc omnino ab usu medico ablegarunt, nisi quod ulteriori præparatione ex hoc *regulo* extrahi possunt *flores*, *vitrum Antimonii*, & alia ejusmodi quam plurima, ipso *regulo* multò meliora. Ideo alii hujus loco *vitrum Antimonii* usurparunt, quo præstantissimus Medicus *Matthiolus* familiariter utebatur, *stibium* vocat *Populus*, atque illud exhorrescit, cum tamen reverâ præferri *regulo* debeat. Verumtamen *Quercetanus*, *Hartmannus*, aliique primariæ notæ Chymici, maximi præcones facultatum Antimonii, hanc etiam præparationem minus tutam censent, ob permissionem impuri sulphuris. Ideo istis duabus ablegatis, tanquam minùs tutis, familiarius utuntur *croco*, sive hepate Antimonii, pulvere emetico, mercurio vitæ, quas præ-

parationes Medici Londinenses Pharmacopœæ suæ inseruerunt, nullaque ferme est officina, in quâ harum tum substantia, tum infusio non sit venalis. Ex quo colligere possunt ii qui calicem hunc adeo extollunt, se pernicioso remedio uti, cum tamen idem multò præstantius præparatum ubique sit obvium;

Vires autem calicis quod spectat, vomitum non leviter, sed potentissimè concitat; Omnis autem vomitus quamvis levissimis provocetur medicamentis, semper tamen quâlibet per inferiora purgatione gravior est, quia stomachus non ad expulsionem, sed ad receptionem factus est, pars est admodum nobilis, & sensus exquisitissimi, maximumque habet cum cerebro, & corde consensum, quâ parte affectâ populus sibi cor dolere credit, & conqueritur. Partem igitur tam nobilem inamisso pernicioso medicamento lacerare noxium est. Sed præterea vomitus vires totius corporis admodum exagitat, caput, cerebrum, musculos abdominis, thoracem, & omnia quæ inferiori ventre continentur viscera validè concutit; interdumque venas dirumpit, & sanguinem prolicat. Unde si aliis medicamentis purgantibus, non nisi cum summâ cautione & præmeditatione utendum est, multò minus vomitoriis, omnium

num enim vacationum gravissima, & periculosissima vomitio est. Ideo multa in illius provocatione spectanda sunt. *Primum* ægri natura, & ad vomendum promptitudo, vel difficultas, nam in difficulter vomentibus periculum maximum impendit, etiam si morbo laborent qui vomitu curari possit. Tales sunt pingues, angusto thorace præditi, plurimi graciles qui ventriculum habent imbecillum, tussi, asthmatis obnoxii, qui tubercula aut ulcera habent in thorace, qui imbecillo sunt capite, & oculis, quos præcordiorum inflammatio, aut dolor excet. *Secundò* considerandum est anni tempus, non enim quolibet anni tempore convenit. *Tertiò* morborum natura, nam quibusdam morbis nocet potius quam prodest, & in quibus prodesse potest, non est tamen semper eo utendum, unde malè author hunc calicem prodesse scribit, morbis omnibus, quibus scilicet purgatio necessaria est, ut dicemus inferius. *Quartò* morborum constitutio, non enim quolibet morborum tempore potest innoxie administrari. *Quintò* maxima adhibenda est præparatio corporis & humorum, tum multa ante vomitum, atque in ipso vomendi actu sunt spectanda, quæ explicare non est hujus loci. Ita ut nulla sit evacuatio quæ tantam postulet considerationem, atque hæc quæ per vomitum

instituitur. Propterea cum hæc solum à Medico, non quolibet, sed tantum doctissimo & peritissimo cognosci possint, non possum non admirari temeritatem quorundam hominum, qui nullis Medicinæ præceptis imbuti, omnique morborum & causarum cognitione destituti, methodi medendi prorsus expertes, audent tamen humanum corpus subjectum tam nobise, variis medicamentis exagitare, secundò vomitum, vacationem omnium periculosissimam, & difficillimam suadere: Tertio eam metallico medicamento, naturæ minimè familiari promovere. Quarto ad id uti Antimonio, minerali scilicet quò vix perniciosius ullum est, & demum eâ præparatione, quæ est omnium pessima. Non quod Antimonii usum omnino improbem, familiariter enim, & scelicissimè eo sum usus, sed multò elegantius, & tutius præparato sed maximè reprehendendus author est, qui populo vile medicamentum grandi vendit pretio, cujus utendi rectam rationem nec populum docet, nec ipse opinor novit, unde multos novi ab hoc potu fuisse graviter afflictos, alios etiam periisse, qui ex spreto Medicorum consilio præpostere ipso uti sunt. Remedia enim omnia quantumvis optima, sunt manus Dei, sed gladius in manu furiosi, ut alibi diximus ex Herophilo. Plura sunt

in

in Anglico exemplari, qui cum solum spectant qui mercimoniam hujus calicis facit, quæ radiosum foret & inutile hic inserere ne prolixior quam par est hic tractatus evadat, quæ breviter huc redeunt, nam simul cum poculo libellum vendit de viribus ejus. Ubi 1. male Antimonium extollit supra reliqua mineralia, cum aurum etiam Chymicorum consensu sit multo præstantius. 2. Malè præfert regulum reliquis Antimonii præparationibus, cum sit omnium levissima & pessima, sed ex eò regulo possunt ulterius præparari flores, crocus, hepar, aliæque similia. 3. Malè citat Paracelsum aliosque authores qui Antimonium quidem commendant, sed nequaquam regulum. 4. Falsum esse curare lepram, phrenitidem, epilepsiam, pleuritidem pulmonum & thoracis apostemata, arthritin, lueni veneream, scrophulas, pestem, febros purpureas, variolas, & morbillos, cum multis ejusmodi morbis vomitus potius noceat, quam prosit. 5. Malè docet usum poculi sui. Illud enim infundit in liquore, per duas horas coquit, dein cyathos duos tresve propinat, sine vi operari ait, atque si per tres quatuorve dies operari non cesset, non sistendam purgationem suadet, quod temerarium & periculosum est consilium, hypercatharsin promovere, aut eam non sistere. Demum jubet emptorem

suum cavere ab adulterinis & fictitiis, quod si frangi vas contingat, novum pollicetur pretio quinque florenorum addito, nam 30. florenis emptum ejusmodi vasculum vidi, sed eo fracto non pereunt vires metalli, fragmenta non minus efficacia sunt, quam integrum olim erat. Atque re benè perpensâ posset quispiam trium quatuorve marciarum ciphum cum bono lucro pro uno vendere floreno. Ut pluribus loco citato descripsi.

C A P U T L V I.

De abusu ulcusculorum, quæ fontanellas vocant.

Ignotum veteribus, & nostro tempore, (in Angliâ præsertim) nimium familiare, & abhominandum, prorsusque inutile remedium; sunt ulcera illa quæ vulgò Fontanellæ vocantur, quasi scaturigines quædam quibus vitiosi humores expurgari creduntur. In Galliâ, unde primum hæc mala consuetudo in Angliam derivata est, fordidum adeoque fœdum ejusmodi ulcus habetur, ut si quædam puella nubilis, aut vidua, illud habeat, vix procos inveniat, si subdolè illud occultet, statim atque res nota fuerit, liceat legibus quantumvis solemniter promissum matrimonium deserere; In Angliâ mulieres om-

omnium maximè, & puellæ illud affectant, quorundam Medicorum persuasione potius quam verâ ratione innixæ. Gratissimum hunc mentis errorem nemini adimere cupio, nec in me irritate crabrones. Quilibet suo sensu abundet. Describam primùm illud remedium, *Fonticuli sunt parva ulcera ferro, vel caustico inducta, ad humores vacuandos, revellendos, derivandos, in morbis diuturnis, non in acutis qui subitas vacuationes postulant*; quasi morbi diuturni ut sunt febres quartanæ, arthritides, epilepsiæ obstructions jecoris, splenis, hydropes, aliique similes, opprobria Medicorum, non postulent vacuationes illas confertim factas, & sæpius repetitas per cathartica, si scriptoribus Medicis credendum est. Quis in ejusmodi morbis à fonticulo, nihil aut parum vacuante, auxilium aliquod sperare possit? Pthoe morbus est familiaris nimium. Huic maximè prodesse fonticuli isti creduntur fit autem ut plurimum ex acri defluxione in pulmones è cerebro delabente. Absurdum prorsus est, credere ea quæ intus in cerebri cavitate aut substantiâ continentur, posse trans cerebri & cranii substantiam per externas cutis & musculorum compages ad fonticulum in brachio, vel in pede derivari, idque sensibilibiter, atque eâ copiâ quæ morbo ulli prodesse possit, cum facilè quisque

experiri queat, se plura & crassiora uno impetu expuere quam fonticulus intra biduum vacuat. Morborum causæ plethora & cacochymia quæ in internis corporis partibus sive intra, sive extra venas stabulantur, purgationibus per alvum commodius quam per habitum corporis vacuantur. Natura quidem interdum criticè per sudores, & ars naturæ imitatione per sudorifica multorum morborum causas per habitum corporis resolvit, sed maxima differentia est inter confertam vacationem, & exiguam illam quæ fit per fonticulos. Natura quoque abscessus molitur, etiam criticos, qui nisi resolvantur, in ulcera degenerant, eaque etiam interdum fistulosa, quibus magna humorum saburra evacuatur, quâ vacatione sæpe corpus contabescit. Multa in cruribus pariter sunt ulcera dysepoulota maligna cum humorum copioso affluxu, varicibus, sordibus, putredine, aliisque in partibus; Ulcera hæc contumacia, remediis facilè non cedunt, etiam decenter administratis, ex *Galeno cap. 5. libri quarti methodi*; fonticuli remoto globulo sponte sanantur, quod ostendit nullum esse humorum affluxum. In illis major copia saniei & virulentiaë semper effluit, quam pro ulceris magnitudine. In his admodum paveum sæpe est quod effluit; In illis labia partesque vicinæ intumescunt, eroduntur,

dila-

dilatantur, eoque magis quo copiosior & acrior fuerit humor fluens. Hi vero suam vix servant capacitatem, & nisi globulus inderetur, statim intra paucos dies coalescerent. Fistulæ quoque profunda sunt ulcera, cum cavitatibus & amfractibus multis, quæ sæpe ideo non curantur, quia natura supervacuos humores per hos meatus expurgat; Fonticuli sunt ulcera ut plurimum superficialia facilè ut dixi curabilia, quibus raro natura quicquam evacuat, & quod excernitur excrementum solum partis est, quæ imbecillior reddita, adveniens alimentum probe non concoquit. Nullus est qui si ulcera ipsi sponte pullulent, non statim curationem postulet, etsi plurima ex iis sanies emanet. Quam parum judiciosè faciunt, qui sibi ea inuri cupiunt, in perpetuum aperta servant. Nam & hic etiam alter error est, eorum qui credunt non sine pernicie & periculo occludi posse, quod de his ulceribus verius non est, quam de aliis quibuslibet, quæ innoxie curantur, etsi ex illis humores plurimi exeant, qui intercipiuntur, repelluntur, revelluntur; Sæpe quoque quæ prodit sanies, non est latitantium in corpore vitiosorum humorum soboles, sed etiam ex bonis procedit, quos Natura ad partem debiliorem nutriendam transmittit, ubi corrumpuntur, & in saniem istam vertuntur, sicut

in multis aliis ulceribus fieri solet, intemperatis, dolorosis, ichorosis, virulentis, contusis, & similibus, quæ humorum magnam fluxionem patiuntur, & tamen innoxie curantur. Fomiculi autem ad horum naturam nequaquam accedunt, sed ut plurimum sunt ulcera boni moris, non admodum profunda, quæ quia facile curabilia sunt, ostendunt non pati magnas fluxiones, & sic propterea inutiliter servari, nam si copiosa adesset fluxio, fierent prava, dysepoulota, quod vix unquam contingit. Sæpe ante menses plurimos humor ad locum affectum non fluit, neque etiam tunc admodum copiosè, quod si impetus humorum major sit, periculum est ne mali moris evadant, & tunc occludi debent. Quia autem ut plurimum innoxie gestantur, & populus de iis benè sentit, concedendum est aliquid populi phantasiæ.

CAPUT LVII.

De vanitate plurimorum remediorum.

Immensè foret laboris omnes errores populi circa remedia, sigillatim persequi. Ideo plurimos uno capite concludemus; & primo inanè prorsus commentum est dari universalem Medicinam, qualem Chymici multi pollicentur, sed quænam sit, qualis sit, quis eam invenerit ignotum. Deus qui tam

tam

tam rerum varietatem creavit, singula admirandis virtutibus donavit, noluit irritas illas omnes uno medicamento reddere; cum morbi varii sint prorsusque inter sese adversi, qui varia & discrepantia postulant remedia, non possunt unico remedio sanari. Num calefacere refrigerare, humectare & siccare simul poterit, tabem curare, hydropicorum aquas simul vacuare, calculos, arthritim, luem veneream solvere; omnibus venenis, omnibus humorum vitiis adversari, quorum dissimiles prorsus sunt naturæ, absque purgantium, alterantiumque ope. Omittam hic luxationes, vulnera, morbosque figuræ & conformationis, quos rectè quidam huic medicinæ non subjiciunt. Sanè si tale daretur remedium, hæctenus. *Nos frustra in nugis totos consumpsimus annos. Et tulimur ætica jurgia lenta Schola;* Frustra ex arte Medica morborum diagnosi, prognosi & therapia repeterentur. Frustra simplicium cognitio, electio & præparatio; frustra in usum hominis creata reliqua sunt remedia. Qui volunt eam nativum calorem roborando operari, etiam decipiuntur, nam videmus multa naturam roborare, quæ tamen morbos non curant, si natura quando integra erat morbos præcavere non potuit, quomodo eos jam factos curabit, si noxios humores non prohibuit quin generarentur, quo-

quomodo genitos absque alterantium & vacuantium ope emendabit & absument ?

II. Inanis prorsus cura est quæ fieri dicitur per characteres, verba, figuras Magicas, nam hæc nullam vim habent naturalem, omnis actio à formâ est, aut qualitate physica, at figura characterum, cum sit artificialis, nullam vim habet naturalem in naturalia, nec in ipsum subjectum in quo inest. Materiam Characteris, æs, aurum, gemmas, hanc vim nequaquam habere omnes confitentur. Figura vim eam ab artifice non mutuatur, qui eam ipse non habet, nemo autem dat quod non habet; nec à seipsis eam possident, quia figuræ nulla est vis & efficacia, cum sit affectio quantitatis quæ per se inefficax est; Cum etiam actio sit inter contraria, nulla est contrarietas inter figuram & rem naturalem. Unde à Coelo eam repetunt istius curæ fautores; Coelum autem eam vim vel non habet, & sic eam dare non potest; vel habet, tunc quid prohibet quominus absque figura eam in corpora nostra insinuet? Videmus calorem lucem, & reliquos cæcos influxus absque hac configuratione operari. Non opus est caractere ut mare æstuet, magnes polum spectet, ferrumve trahat. Figura ut figura non habet vim hanc; Cur enim hæc potius quam illa, neque ut talis, quia talis est ab arbitrio figurantis, secundum ideam
quam

quam in mente habet, quæ etiam idea non habet vim agendi in exteriora. Nullam enim habet perfectionem virtuales aut formalem rerum quæ producuntur. Dicere characterem Leonis, vel scorpionis, vim habere à cœlesti Leone vel Scorpione, mera est phantasia, quia revera non datur talis in cœlo depictus vel Leo, vel Scorpionus, nec si esset, sequeretur illum agere per figuram suam. Qui igitur putant esse ejusmodi figurarum fieri posse, ut morbos quosdam fugiant, vel inferant, vim venenosam à se rejiciant, alios enecent, falluntur & fallunt, nisi eam actionem in Deum aut Demonem rejiciant, & potest interdum solâ vi imaginationis ejusmodi effectus sequi, sic ejusmodi figuræ non sunt causæ naturales illius effectus: Paracelsus suas figuras fatetur esse Magicas, diaboli syruos & apozemata vocat. Eadem ratio est de verbis, quæ naturâ nihil, quantumvis maximè barbara, sed impositione tantum significant, unde linguarum diversitas in re eadem explicanda. Res autem per qualitates & potentias sunt efficaces. Si aliquid apud Dæmones significant, id ex eorum instituto est, quibus præstuntur se advocari. Vox quatenus est sonus, tantum auditum alterat, aut per accidens per animi pathemata, quæ non verbum ut sonus est, sed res significata commovet, ut fuse explicat Delrio in disquisitionibus

bus Magicis; proinde hic breviores erimus.

III. Falsum est quod quidam putant dari medicamenta alterantia, & purgantia quæ stomacho excepta unam potius partem, quam aliam roborent aut purgent, unde cephalica, hepatica, splenica remedia, &c. dicuntur, Quod prorsus falsum est, nam quatenus agunt manifestâ qualitate *primâ* calefaciendo, refrigerando, vel *secundâ* ut laxando adstringendo, aperiendo, &c. necesse est ut prius partes eas alterent quas tangunt, quomodo alterabunt renes, aut caput, nisi partes interpositas prius immutent? Quævis tam prudens est quæ betonicam capiti, asplenium lieni distribuit. Si quædam vacuant caput, prius regionem primam corporis & secundam exhauriant necesse est, in quibus iidem humores esse possunt, non enim partes ipsas, sed humores ex partibus ad alvum trahunt remedia; Unde sæpe admiratus sum fraudem quorundam qui pilulas cephalicas præscribunt. Sciat populus hanc esse imposturam, nam ventriculo exceptæ illam primam regionem, demum caput consecutione quadam si satis validæ sint expurgant, & id quælibet purgantia faciunt, aloë non minus quam agaricus, &c. modo eâ quantitate exhibeantur quâ possint eorum vires in corpus sese expandere. Falsum enim purgari caput ope pilularum per attractionem humo-
ris

ris per os in ventriculum, ut cap. x. dixi, id enim fit per venas. Methodici, Galeno admodum odiosi, quia illi olim Romæ clari, ipse obscurus vivebat, viri tamen doctissimi, ut apparet ex fragmentis quæ supersunt forami, apud Cœlium Aurelianum, irridebant peculiare istas medicamentorum facultates, quæ certis corporis partibus tribuuntur, *nee alia jecoris, alia lienis esse medicamina rectè senserant. Omnia etenim omnium corporis partium sunt communia, quando simili affecta fuerint passione; Regulantur enim sive diriguntur eorum virtutes, non naturâ patientis loci, sed genere passionis extenta, atque indulgita pro modo morborum. Et pro magnitudine passionis & virium corporis extenduntur atque indulgentur adiutoria, & non pro specie patientis partis.* ait Cœlius 3. tardarum passionum cap. 4. Objiciet quispiam leporem marinum peculiari vi pulmones, cantharides lædere vesicam. Sed utrumque prorsus falsum est, id enim non fit illæsis aliis partibus, ut apparet ex *Dioscoride, Nicandro, Aëtio* & aliis; nam sumpto lepore marino alvus dolore afficitur, urina sistitur, aut purpurea emittitur, biliosus fit vomitus, interdum & sanguinis, sudor fœtidus emanat; corpus fit ictericum, facies livescit, renum sequitur dolor, virilium inflammatio. Hoc-cine est solos pulmones afficere. Qui cantharides

tharides sumunt ab ore ad vesicam cuncta erodisentiunt, ait Dioscorides, quod sufficit, nam plura symptomata prædicti scriptores recensent.

IV. Erroneum quoque est quod multæ mulieres credunt dari medicamenta peculiari virtute menses moventia, lac aut semen generantia, urinas moventia. Galenus quidem vult hæc omnia inter se convenire, sed gradibus tantum differre, lac provocantia calida esse, sed non sicca. Quæ provocant menses calida esse, & parum sicca. Diuretica calida & sicca. Quæ sententia prorsus falsa est, nam Petro selinum, fœniculum, azarum, meum, urinas & menses simul movent ipso consistente. Non enim moventur menses ullâ peculiari medicamentorum vi, ignorum enim est sanguinis catharticum, sed tantum per accidens quæ sanguinem attenuant, vasorum obstructions reserant, facultatem irritant, ea obstructions jecoris, lienis, renum, omniumque viscerum tollunt, & sic menses simul promovent, non peculiari vi quâ uterum magis quam alias partes respiciant. Sic de aliis.

V. Ne credant mulieres dari ulla medicamenta quæ occulta vi & proprietate sterilitatem inducunt, nullos in corpore morbos generando, nec lædendo genituram; Recensentur ab aëtio plurima, *ut radix filicis*
femina

femina pota, pulvis hederæ, os de corde cervi, matrix mulsæ & capræ, lapis gagates, Aëtites, Smaragdus, Sapphyrus, camphora, cicindela, acetum, sisymbrium aquaticum, faba, aliæque plurimæ. Si mulier temperiem habuerit ad conceptionem idoneam, & semen exceperit, benè prolificum, non nisi labefactatâ ejusmodi seminis aut uteri temperie generatio impiedietur. Nam quæcunque generationem prohibent, vel semen aut sanguinem menstruum in uterum recipi vetant, vel receptum corrumpunt, vel effluere sinunt, aliæque adsunt uteri vitia, quæ hoc loco describi non debent. Nulla quæ occulta qualitate id præstare possint, sed per accidens favendo aut inducendo quasdam intemperies & alia vitia generationem impiedientia. Prædicta quæ id facere dicuntur sunt mera mendacia, sicut & id quod veteres scripserunt, tempore belli mentham ne seras, quod torquet nostros interpretes, cum sit mera stultitia, sponte invitæ nobis crescit, nec est olus multis familiare, & si esset non noceret.

VI. Errare maximè videntur qui partes volunt similibus partium comestione roborari, ut cerebrum, cerebro, jecur jecore, & sic de reliquis. Quænam quæso vis hæc in ventrem ingesta ita sollicitè ad sua loca amandat, & à reliquis sanguinis partibus discernit, ut cerebrum petant? Quam benè facerent

cerent amentes si cerebro semper vescerentur, podagrici trunculis, quodnam quæso cerebrum, quod jecur eligendum? An promiscuè cujuslibet animalis, aut speciatim hujus potius quam illius. Quis unquam expertus est se ex usu cerebri factum fuisse magis cerebrosum, aut intelligentiorem, sola enim experientia id potest indicare. Adde quod pravi succi sint ut plurimum hæc viscera comesta, & propterea non sunt admodum desiderandi hi cibi, forent verò si similia viscera roborant. Cor coctum est difficile, fibrosum siccum, jecur dyspeptum est, & crassum præbet alimentum, magis minusve pro animalis ætate. Lien quoque succum crassum & melancholicum præbet: Renes etiam nihil sunt juniorum animalium, cerebrum pituitosum est, facile nec coquitur, nec distribuitur, nauseam concitat. Ventriculus & intestina durioris sunt substantiæ, difficillimè coquantur, paucum sanguinem, eumque frigidum præbent, nec satis bonum. Quis credet horum singula primùm cocta, deinceps in ventriculum ingesta, illicque in chylum transmutata ad congeneres sibi partes proficisci, ab iisve attrahi & sic renes renibus potius quam jecori opitulari; Illa opinio fuit merum somnium quorundam qui nullam hujus rei certam habebant experientiam. Nisi quis solum cerebris aleretur, (quod impossibile

possibile est,) non minus inde alimentum renes, pedesve caperent, quam ipsum caput. Venter & intestina cocta scilicet vel elixata, vel frixa ventriculo viventis excepta in chylum transmutantur, quo chylo non alitur ventriculus, sed in hepate sanguis exadit, rediturus, si Diis placet, ad ventriculum, ut illum roboret, & sustineat. Apage ista somnia.

VII. Dubium maximè mihi videtur an ulla medicamenta purgantia unum potius quam alium humorem naturæ suæ proprietate purgent, ut plurimi à Medicis persuadent, purant. Sanè si id falsum esse ostendatur, multi simul errores aperientur, qui inde dependent. Id autem ostendere erit facillimum. Primo ex Fernelii, Galeni, & aliorum confessione qui alienum humorem vacuari concedunt, quemvis obvium, ad fluendum aptiorem, aut qui immodicè exuberat, aut in viâ purgationis subsistit. Fatendum igitur est posse quemlibet humorem quolibet pharmaco vacuari, modo sit obvius; At quæ nam causa est quod non sit obvius? Dicent id fieri si sit in parte densâ, adstrictâ vel obstructa, vel in longinquas partes disjectus, Rhabarbarum secundum illorum errorem purgat electivè bilem, sed pituitam & atram bilem si ipsi in viâ occurrant. Non occurrunt autem quando sunt in cerebro,
aut

aut in artubus, aut corporis habitu. Sic etiam tunc non trahet ipsam bilem, si prædictis partibus coerceatur. Trahit igitur illam tantum quando obvia sit. Sed augeamus rhabbari istius quantitatem, tunc pituita & atrabilis ipsi occurrent, & ex eorum confessione hos humores educet, quia obvia sunt, cur enim ex unâ parte quoslibet humores obvios educeret, ex aliâ non item, si pariter obvia sunt. Deinde nisi id esset verum, nunquam ex vehementi cathartico fieret hypercatharsis; Fatentur enim violentius medicamentum proprio humore detracto, alios invadere, tenuiores, post crassiores, demum sanguinem. Inde concludo electivè non purgare hoc medicamentum, aliâ proprio humore detracto, alios non evocaret, sicut magnes, (cujus exemplo utuntur) si acervus quidam sit, æris, argenti, ferri, palcarum, &c. solum ferrum alliciet, quia id electivè facit. Ne dicat quispiam hypercatharsin fieri ob medicamenti calorem, & acrimoniam, quæ venarum oscula recludit, naturam adeo proritat, ut humores coercere non possit. Verum si ea causa foret, alium, pyrethrum, piper & similia acria purgandi facultatem sortirentur. Id igitur facultate fit purgante, quæ cum generaliter quoslibet humores respiciat, si potentior sit quam natura postulat, effrænata sit purgatio humo-

humorum. Hippocrates id bene vidit, etiam si sibi non constet, *Si eidem homini*, inquit, *idem medicamentum quater in anno exhibeas, hyeme pituitosa vacuabit, vere liquidissima, aestate biliosa, autumno nigerrima*. Scilicet pharmacum quos humores invenit, eos evacuat. Erasistratus quoque voluit quodlibet medicamentum omnes humores vacuare, primò tenuiores, dein crassiores, prout validum fuerit, aut imbecillum. Secundum Hippocrat. venæ sectio & purgatio iisdem affectibus ut pleuritidi conveniunt, sicut igitur venæ sectio vacuare potest omnes humores, sic & pharmacum; Poptium *idem* præscribit ad pleuritidem, quod atram bilem solam vacuare creditur. Malè autem præscribitur, si bilem flavam etiam non vacuat. *Idem* variegatas probat dejectiones si tales à medicamento fiant. Ideo vim habet plures evacuandi humores. Id maximè patet in compositis, quæ non purgant electivè. Extractum Catholicum drachmæ unius dosi abunde purgat. Non purgaret autem, si electivè id faceret, quia nullum est in eâ compositione simplex, quod eâ insit quantitate, quâ proprium humorem allicere potest. Unde aliâ purgante vi operetur necesse est, & unum ab alterius mixtione adjuvari. Quod dicunt quædam habere vim duos humores vacuandi, merum est

effugium, quia ut vidimus omnes vacuare potest. Adde quod Senna colorem dat subfuscum, rhabbarum croceum, unde illa melancholiam, hoc bilem vacuare creditur, qui colores sunt medicamento non humorum.

VIII. Maximè dubium etiam mihi videtur, quod populus credit, scilicet gemmis, ut margaritis, fragmentis pretiosis inesse ullam vim cardiacam, quamvis in multis Antidotis reperiantur, ut in pulvere de gemmis, confectione de hyacintho, aliisque nimium multis adsunt *margarita, topazius, granatus, hyacinthus, Smaragdus, sardius, sapphyrus, Iaspis*, & similes lapides, quorum vires prorsus sunt ignotæ. In genere cardiacam vim habere creduntur, sic frustra tot sunt, sed unus sufficere potest, si omnes eandem vim habent, si verò diversam, id est quod ego dico, eam esse ignotam, quâ igitur intentione, cui bono adest hyacinthus, ubi sunt margaritæ, aut hæc ubi ille est? Nam in compositionibus ratio reddi debet, quare hæc & illa, basi medicamento addantur. Verbi gratiâ in confectione Anacardinâ, quæ prima in Pharmacopœâ libro aperto mihi occurrit, basis sunt Anacardi, unde nomen, quorum virtus attenuans, pituitam incidens augetur additione costi, castorei, seminis melanthii, virtus flatu discutiens
auge-

augetur pipere & baccis lauri, detergens saccharo & melle, adduntur cyperus & myrobalani ad viscera adstrictione suâ roboranda, & moderandum calorem basis & reliquorum simplicium, butyrum ad leniendum, inquit Bauderonus, præcipuus Pharmacopœæ interpres; Quæ omnia etsi falsa sint, cum in hâc confectione, non minus piper & castoreum, aut aliud quodlibet possit censerî basis, quam Anacardi, ostendit tamen rationem esse reddendam quare tam varia medicamenta simul misceantur, quæ reddi non potest, si omnes gemmæ habent eandem vim cardiacam, ut in pulvere de gemmis, ubi sunt margaritæ & quinque lapides pretiosi, quorum quis basis sit, dici non potest, nec quare omnes simul, si habent eandem virtutem. Si eandem non habent, præterquam quod ignota est, urgentur ratione prædictâ de purgantibus, scilicet tota compositio habet drachmas circiter 54. lapidum pretiosorum sunt drachmæ novem cum semisse, reliquorum simplicium sunt drachmæ 45. Ita ut in drachma unâ, quæ magna dosis est, non sit sexta pars lapidum pretiosorum, scilicet grana decem. In quibus continentur sex lapides pretiosi, ita ut singulorum sit granum unum semis circiter, aut paulo plus. Si singuli lapides habent diversas vires, nullus illorum eâ dosi

eam exercere potest. Si habent communem, unus illorum sufficere potuit. Quæ ratio benè pensitata examinabit multas Pharmacopoliõrum compositiones, & non adeo commendabiles inveniet. Sed redeundo ad gemmas, rectè dubitant Erastus, Matthiõlus, aliique viri doctissimi, an quicquam prodesse possint, cum manifestè nec calefaciant, nec refrigerent, ullave qualitate profint, quæ nobis hæcenus experientiã innotuerit. Tum quia si agere debet medicamentum, dissolvi debet, ut deducatur in actum; At hæc omnia talia excernuntur, qualia ingesta fuere, nullã molis & ponderis imminutione. Exquisitam pulverationem consulant Pharmacopœe scriptores, ne gravitate suã fundum ventriculi petant, illic adhaerescant, nec in venas distribuantur, & sic inutilis fiant. Quocunque modo præparentur pulvis sunt; quæ autem de eorum viribus recensent Chymici inania plerumque sunt signa, sive calcinentur, sive alio modo immutentur, aut in acidis liquoribus solvantur, semper pulvis sunt, sæpissimè peior quam qui solã tritura fit, qui tamen nullius est virtutis, aut admodum exiguæ.

IX. Vana pariter sunt quæ de lapide ærite ad partum promovendum quidam scribere ausi sunt, scilicet eum scemori alligatum partum promoveri, brachio verò pro-

prohibere. Id etsi Dioscorides scripserit, non tamen verum esse ostendit experientia. Quocumque modo id fieri dicatur attractio-vel expulsiōe, certum est si centum lapides Ætitzæ uno acervo congerantur, non trahent ad se aut loco suo dimovebunt minimam partem unius pueruli; Dicere virtutem hanc tantum valere quamdiu puer utero continetur, eo exeunte statim cessare, est nequaquam verisimile. Quare enim si puerum trahit, extra uterum id non faciet? Adde quod nemo hæctenus observavit, ad quam partem fœtus præcipuè hæc attractio referri debeat, cum enim constet carnibus, ossibus, membranis, non æquali virtute partes tam dissimilis naturæ alliciet, sed unam præcipuè, reliquum corpus per aliud, propter omnium inter sese aptam coaptationem, & nexum. Sed rationibus ubi experientia deest, non est ulterius agendum. Dicit quispiam observatum fuisse, appposito hoc lapide facilem partum fuisse. Verumtamen absque hoc etiam facilis fuisset, & sæpe illo præsentem non minùs difficilem fuisse scio, & sæpius. Non sequitur si me scribente pluit, scriptionem meam esse causam pluvizæ, sic neque si præsentem lapide mulier quædam peperit, lapidem partus causam fuisse. Dicere aut matrem aut fœtum à lapide roborari, est etiam prorsus

inane, unde enim cognitum id fuit, tum quoque roborantia reliqua, quæ plurima sunt & certiora idem præstarent; sic inutilis ille lapis quocumque se quispiam vertat, evadet.

X. Miratus sum sæpe quantâ confidentia multi remedia laudent, quæ secretâ proprietate, Epilepsiam inhibere, atque etiam depellere creduntur, ut semen pæoniæ collo subnexum, & unguam alces vel appensam, vel annulo inclusam; Addunt alii unguam & calvariam asini, quod remedium didicisse se in Hispaniâ Alexander Trallianus testatur, & miris laudibus extollit, pari cum vanitate. Rectè pæoniam collo appensam irrident, *Matthiolum*, *Erasmus*, *Montanus*, *Mercurialis*, qui nullam ex appensione pæoniæ vim & utilitatem se vidisse asserunt, sicut neque etiam ego ullam vidi; Et quidam cum laudatum hoc remedium viderent à Galeno, nec rei fidem faceret experientiâ, dixerunt nos pæoniâ mare carere, quod est merum effugium. Et reverà periaptis non est magna fides adhibenda, cum causam morbificam nec depellant, nec alterent. Quare enim reliquis morbis à simili causâ profectis non opitularentur? Credere autem morbum ullum aut symptoma, sine causæ morbificæ immutatione, aut evacuatione curari absurdum est,

remic-

remedia enim omnia non morbis ut morbi sunt, sed causis adversantur, & quamvis id facerent, nunquam tamen manente causæ efficaciam curarent. Ista operatio suspecta est, maximè cum præoniam decrescente Lunâ, mense Julio, Sole existente in Leone, in meridie, solari die colligendam velint. Et quamvis intrinsecus sumpta calefaciendo & potissimum exsiccando, non solum Epilepsiæ, sed & aliis morbis opitulari possit, id tamen appensam præstare non facile credendum est. *Ungula alces* superstitionis aliquid habet, quod animal Epilepsiæ obnoxium ferunt, quâ cum corripitur unguam dicunt capiti admovere, & inde levare, unde eandem unguam volunt tutissimum esse Epilepsiæ remedium, si auribus olfacienda admoveatur, aut de collo suspendatur, solamque sinistri pedis unguam posteriorem, ex vivo animali decrescente Lunâ excisam eligunt, alias esse inutiles. Qui delectus videtur esse supersticiosus, cum tanta non soleat esse inter unguas ejusdem animalis differentia, unde verum istius rei exemplum desiderant multi, atque etiam ego sæpius facto experimento nullum vidi; Insignis Medicus, quod doctiorem non habuit seculum hoc, Ludovicus Duretus, vldit mulierem quæ integrum alces pedem continuo olfaciebat absque

que ullo levamine. Si vera hæc est de Alce Historia, vel ingruente Epilepsiæ paroxysmo, (qui solet tamen inopinantes aggredi) admovet capiti ungulam, sic illum prohibet ne accedat, & sic nunquam eo corripitur; vel in ipso paroxysmo, at id prorsus est impossibile, quia in Paroxysmo interceptæ sunt sensuum omnium functiones, & animal subito concidit. Paroxysmo soluto inutile prorsus est, quæ ratio me cogit, ut meram esse fabulam id credam. Unde non minorem vim ungulæ asini & calvariz attribuit Trallianus, qui alcem ignorabat. Interna verò remedia quod spectat, etsi Epilepsiæ prodesse possint, in iis tamen superstitio magna esse solet, ut quod ossa eligan- tur cranii humani potius quam aliarum partium, ut tiliarum, Maris quoque si vir, fœminæ si fœmina laboret. Vanæ sunt itæ observationes, Galenus X. Simpli- ossa humana sine hoc delectu exsiccata probat, non minùs tibiæ, quam capitis, non quod ullâ proprietate occultâ valeant, sed quia digerentem exsiccantemque vim habeant. Idem sentiendum de castoreo, rutâ, scyllâ, floribus tiliæ, & similibus quæ non substantiæ proprietate, sed aliâ vi non solum huic, sed & aliis morbis, à simili causâ oriundis opem ferunt.

Pari

Pari ratione rejicienda sunt varia ejusmodi remedia falsa & mendacia quæ ad varios morbos, ut ad febres quartanas, pestem, veneficia, fascinum, colicum dolorem, à quibusdam præscribuntur, quibus tamen si populus valdè confidat, modo innoxia sint, ex vi imaginationis prodesse poterunt, & sic concedenda esse Matthiæolus, aliique sentiunt;

F I N I S.

ROTTERODAMI,

Ex Officinâ ARNOLDI LEERS.

M. DC. LVIII.

AK

44

